

GÖTEBORGS UNIVERSITET
INST FÖR PEDAGOGIK OCH SPECIALPEDAGOGIK

Behov av särskilt stöd- barnen eller pedagogerna?!

**En diskursiv studie om barn i behov av särskilt stöd
i förskolan**

Lisa Bang, Catarina Björk

Examensarbete:	15 hp
Program och/eller kurs:	Specialpedagogiska programmet, SPP600
Nivå:	Avancerad nivå
Termin/år:	Vt/2015
Handledare:	Marianne Lundgren
Examinator:	Girma Berhanu
Rapport nr:	VT15-IPS-17 SPP60

Abstract

Examensarbete:	15 hp
Program och/eller kurs:	Specialpedagogiska programmet, SPP600
Nivå:	Avancerad nivå
Termin/år:	Vt/2015
Handledare:	Marianne Lundgren
Examinator:	Girma Berhanu
Rapport nr:	VT15-IPS-17 SPP600
Nyckelord:	förskola, barn i behov av särskilt stöd, diskurs samt normalitet och avvikelse

Syfte: Syftet med undersökningen är att studera hur barn i förskolan konstrueras till att bli barn i behov av särskilt stöd genom pedagoger, specialpedagoger och förskolechefers utsagor. **Frågeställningar är:** Hur definierar pedagoger, förskolechefer och specialpedagoger barns svårigheter? Vad har språket för betydelse och funktion ur ett maktperspektiv? Vilka tekniker och åtgärder uttrycks i skrift till barns svårigheter?

Teori: Studien vilar på en socialkonstruktionistisk grund. Karaktäristiskt för socialkonstruktionism är följande: det finns en kritisk inställning till självklar kunskap, individers kunskap om världen är historiskt och kulturellt påverkat, kunskap skapas i interaktion med andra där det byggs upp gemensamma sanningar om vad som är rätt och fel. Det finns också ett samband mellan kunskap och social handling dvs. om man ser världen på ett visst sätt så blir vissa handlingar naturliga medan andra felaktiga. Studiens ansats är diskursanalys och Laclaus och Mouffes diskursteorier. (Winther Jørgensen & Philips 2000). Börjesson (2003) beskriver diskurs som att den representerar eller föreställer verkligheten samtidigt som den skapar världen.

Metod: För att få en inblick i hur barn i förskolan konstrueras till att bli ett barn i behov av särskilt stöd valde vi att göra en diskursiv studie kring begreppet barn i behov av särskilt stöd. 32 enkäter är besvarade av 26 pedagoger 3 specialpedagoger och 3 förskolechefer. Enkäten var upplagd som tre öppna frågor där respondenterna fick svara i berättandeform vilket producerade åsikter, känslor och viljor i enkätsvaren.

Resultatet: Resultatet visar att det råder tre diskurser inom organisationen, Störande för omgivningen, Det flexibla systemet och Vågen. Inom diskursen Störande för omgivningen är barnet i förskolan ägare av sina svårigheter medan det inom diskursen Det flexibla systemet läggs fokus på barnets omgivning och dess förmåga att anpassas utifrån barnets behov. Inom diskursen Vågen ligger dilemmat i att barnet har svårigheter och att den miljö som barnet befinner sig på behöver anpassas efter just det barnets behov. Resultatet visar också att kompetens, erfarenhet och utbildning påverkar hur barn konstrueras till att bli barn i behov av särskilt stöd inom förskolan då alla specialpedagoger finns i diskursen Det flexibla systemet medan majoriteten av pedagogerna finns representerade inom diskursen Störande för omgivningen. Förskolecheferna finns presenterade i både diskursen Det flexibla systemet och Vågen. Inom de olika diskurserna råder olika språk, olika tekniker och åtgärder för att minimera hinder och skapa möjligheter i verksamheten

Förord

Vårt gemensamma intresse för barn i behov av särskilt stöd och specialpedagogiskt arbete i förskolan har bidragit till att denna undersökning har genomförts. Tillsammans har vi fördjupat oss i tidigare forskning och litteratur kring begreppet barn i behov av särskilt stöd och dess betydelse inom förskolan. Litteratur har bearbetats var för sig och sedan behandlats tillsammans i studien. Catarina har främst fördjupat sig inom studiens delar bakgrund, teoretisk ansats och metod samt diskussionsdelen medan Lisa har fördjupat sig inom områdena litteratur och tidigare forskning, resultatdelen och vidare forskning. Båda står vi som ansvariga för samtliga delar i undersökningen. Vi har skrivit i alla delar och anser att texten ägs av oss båda. Genom löpande samtal och reflektioner både vid träffar och vid daglig telefon, sms och mejlkontakt har vår studie utvecklats från en nyfiken tanke till ett färdigt resultat.

Vi vill tacka alla 26 pedagoger, 3 specialpedagoger och 3 förskolechefer som deltagit och besvarat vår enkät. Ert material har använts flitigt i vår undersökning och vi tror och hoppas att era berättelser och tankar kommer att medvetandegöra pedagoger, specialpedagoger samt förskolechefer om hur barn i förskolan konstrueras till att bli barn i behov av särskilt stöd genom det synsätt och språk som används inom de olika diskurser som förekommer i förskola. Vidare riktar vi ett tack till våra nära och kära som orkat med oss under denna resa, vi vet det har varit en berg-och-dalbana med mycket känslor, TACK! Stort tack också till Marianne för din handledning genom hela processen, från början till slut.

TACK!

Juni 2015

Lisa Bang och Catarina Björk

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	1
2. Bakgrund	1
2.1 Förskolans historiska framväxt till idag.....	1
2.2 Förskolans styrdokument och dess historia kring begreppet barn i behov av särskilt stöd.....	1
3. Litteratur och tidigare forskning	1
3.1 Specialpedagogisk forskning	1
3.2 Barn i behov av särskilt stöd.....	1
3.3 Normalitet och avvikelse	1
3.4 Barn som subjekt.....	1
3.5 Makt och styrning	1
3.6 Inkludering och exkludering	1
4. Syfte och frågeställning	1
5. Teoretisk ansats och metod.....	1
5.1 Socialkonstruktionism.....	1
5.2 Diskursanalys	1
5.3 Laclaus och Mouffes diskursteori.....	1
6. Metod och genomförande	1
6.1 Val av metod	1
6.2 Urval.....	1
6.3 Genomförande.....	1
6.4 Bearbetning	1
6.5 Etiska ställningstaganden.....	1
6.5.1 Informationskravet	1

6.5.2 Samtyckeskrevet.....	2
6.5.3 Konfidentialitetskrevet	2
6.5.4 Nyttjandekrevet	2
6.6 Tillförlitlighet/trovärdighet, reliabilitet, generalisering.....	2
7. Resultat.....	2
7.1 Definition av barns svårigheter	2
7.1.1 Störande för omgivningen	2
7.1.1.1 Motoriska svårigheter	2
7.1.1.2. Kommunikativa svårigheter	2
7.1.1.3 Koncentrationssvårigheter	2
7.1.1.4 Beteendesvårigheter	2
7.1.1.5 Diagnos	2
7.1.1.6 Samspel/Interaktion	2
7.1.2 Det flexibla systemet	2
7.1.3 Vågen	2
7.2 Språkets betydelse och funktion ur ett maktperspektiv	2
7.2.1 Störande för omgivningen	2
7.2.2 Det flexibla systemet	2
7.2.3 Vågen	2
7.3 Tekniker och åtgärder i relation till svårigheter	2
7.3.1 Störande för omgivningen	2
7.3.1.1 Resurser	2
7.3.1.2 Kommunikation	2
7.3.1.3 Material och hjälpmedel	2
7.3.1.4 Samverkan	2
7.3.1.5 Kompetens	2
7.3.2 Det flexibla systemet	2
7.3.3 Vågen	2
7.4 Sammanfattning	2
7.4.1 Sammanfattning av diskursen Störande för omgivningen	2
7.4.2 Sammanfattning av diskursen Det flexibla systemet	2
7.4.3 Sammanfattning av diskursen Vågen	2

8. Diskussion	3
8.1 Metoddiskussion	3
8.2 Resultatdiskussion.....	3
8.2.1 Definition av begreppet barn i behov av särskilt stöd.....	3
8.2.2 De olika diskurserna.....	3
8.2.3 Diskursernas kamp	3
8.2.4 Faktorer som påverkar diskurserna	3
8.2.4.1 Kompetens och utbildning	3
8.2.4.2 Tidigare erfarenhet	3
8.2.4.3 Närheten till barnet	3
9. Fortsatt forskning	3
10. Referenslista.....	3
Bilaga 1.	3
Bilaga 2	3
Bilaga 3	3

1. Inledning

Som förskollärare med vår erfarenhet inom förskola, sarskola, skola och fritids har vi ofta lys.snat på och deltagit i samtal kring barn i behov av sarskilt stöd. Vi har reflekterat över att samtalen haft ett varierat innehåll både gällande vilka barn det pratats om, hur deras svårigheter och behov beskrivits men även över vilket språk pedagoger använt när de beskrivit barnet. Det sätt som det pratats om barn upplever vi har präglats av pedagogernas egna känslor för barnet och dess situation, allt från uppgivenhet, frustration och sorg till glädje, hopp och engagemang. Vår generella erfarenhet är att pedagoger inom förskola och skola ofta använt sig av begreppet barn i behov av sarskilt stöd, men vi anser att betydelsen av det varierat samt vilka konsekvenser det fått för barnet. Danielsson och Liljeroth (1996) menar att man ofta tror att det man själv uppfattar och ser är det enda och rätta. Det man ser är det man vågar, vill och kan se - det som man har beredskap, förmåga, mod och vilja att ta emot. Detta har väckt nyfikenhet för att undersöka vad begreppet barn i behov av sarskilt stöd innebär för pedagoger, specialpedagoger och förskolechefer inom förskolans verksamhet samt vilka konsekvenser deras sätt att skriva om barn får för betydelse och funktion ur ett maktperspektiv. Vidare är vi intresserade av vilka tekniker och åtgärder i relation till svårigheter som uttrycks i utsagorna.

Gustavsson (2011) reflekterar liksom vi över begreppet barn i behov av sarskilt stöd och dess innebörd. Han funderar över i fall det bara är vissa barn som är i behov av sarskilt stöd och andra inte. Vidare anser han att alla barn är i behov av sarskilt stöd i bland, en del mer än andra och oftare än andra. Gustavsson vänder också på tanken och funderar över om det finns barn som aldrig är i behov av sarskilt stöd.

Lutz (2013) betonar att det i många sammanhang samtalas om att barn i behov av sarskilt stöd har ökat i dagens förskola. Eftersom denna kategori av barn aldrig blivit klart definierat är ett sådant påstående ej möjligt att dementera eller bekräfta. Begreppet barn i behov av sarskilt stöd riskerar att betecknas som en ”tom kategori” vars syfte blir att skapa förståelse runt pedagogers upplevda arbete vilket ger pedagogen en språklig makt. Danielsson och Liljeroth (1996) menar att man ska vara försiktig med hur man använder språket och fråga sig själv om man verkligen har tacksning för det man uttrycker.

Vi har valt att genomföra vår undersökning inom förskola eftersom vi båda är förskollärare och har mest erfarenhet inom den verksamheten. Med begreppet pedagog i förskolan så menar vi i denna studie alla som arbetar med barn i förskolan, detta kan innebära varierad utbildning och erfarenhet.

2. Bakgrund

2.1 Förskolans historiska framväxt till idag

I mitten av 1800- talet startades den första barnkrubban i Sverige. Den öppnades som en hjälpverksamhet för de barn som levde under svåra hemförhållanden. Många familjer bodde trångt och många barn växte upp med bara en förälder. I takt med att mammor i större utsträckning behövdes utanför hemmet för att försörja sig och deras barn, blev barnen ensamma under långa stunder av dagen. Det huvudsakliga syftet med barnkrubborna var att tillgodose dessa barns vårdbehov men också till viss del fostran. Under senare delen av 1800-talet startades också den första barnträdgården i Sverige, syftet med den var att ge barn en god pedagogisk verksamhet. Pedagogiken byggdes på Fredrich Fröbels¹ tankar om att barn sågs som en planta som var i behov av näring i form av omsorg och pedagogik för att kunna växa. Barnträdgårdarna vände sig till alla barn som ett komplement och hjälp till hemmet gällande fostran och omsorg (Palla, 2011).

Under förskolans framväxt har olika sätt att förstå barn och dess utveckling och lärande varierat. Under vissa perioder har vissa perspektiv dominerat mer än andra. Jean Piagets² teorier om kognitiv utveckling kom att dominera under 1960-talet och framåt. Barnstugeutredningen från 1972 (SOU: 1972:26; SOU 1972:27) är influerad av hans teorier. Piagets utvecklingspsykologi och den syn på barnets förmågor som något som utvecklas i interaktion med omgivningen i en miljö som är tillrättalagd har haft stor betydelse för den svenska förskolans utveckling (Palla, 2011).

Under 1970- och 1980-talet byggdes landets förskolor ut i stor omfattning och 1993 kom Pedagogiskt program för förskolan (Socialstyrelsen 1993) som var förskolans riktlinjer fram till förskolans läroplan kom 1998. Stora förändringar skedde inom förskolan. Förskoleklassen infördes vilket gjorde att åldersgrupperna inom förskolan blev yngre. Skolverket blev huvudman för förskolan och det blev ett ökat fokus på barns utveckling och lärande (Palla, 2011).

Synen på barnet har också förändrat över tid i de statliga dokumenten enligt Markström (2005) Hon anser att barnet på 1970-talet sågs som ett verktyg för samhällsutveckling medan synen under 1980-talet var att barn skulle socialiseras in i de värderingar som fanns i det rådande samhället. Under 1990-talet låg tyngdpunkten på det kompetenta och lärande barnet som ansvarsfulla medborgare. I samband med den reviderade läroplanen för förskolan (Skolverket, 2010) finns ett ökat fokus på barns kompetenser som språk, matematik, naturvetenskap och teknik.

De olika tolkningarna av de utvecklingspsykologiska teoribildningar som har funnits över tid har påverkat de diskurser som skapats om barn, deras utveckling och lärande samt socialisation inom förskolan enligt Palla (2011). Under de senaste decennierna har diskurserna om barn förändrats och nu talas det om att barn konstrueras av det sociala och kulturella sammanhang som barnet befinner sig i. Karakteristiskt för den postmoderna

¹ Fredrich Fröbel 1782-1852. Levde i Tyskland och ägnade sitt liv åt folkbildning. Den förste som formulerade en pedagogik för barn som inte börjat skolan. Hans pedagogiska ideer finns spridda över hela världen och är den pedagogik som den svenska förskolan grundats på (Gerdin & Sjöblom 1995).

² Jean Piaget 1896-1980. Hans teorier avser barns kognitiva utveckling och har haft ett stort inflytande i svensk förskola (SOU 1972:26)

kunskapssynen är att barns sätt att vara inte är statiskt utan de påverkas av det sammanhang de vistas i.

Filosofen och pedagogen Lev Vygotskij³ sociokulturella teori menar att lärandet sker i sociala sammanhang där kommunikation och interaktion med andra ligger i fokus. Miljön är även av stor betydelse och en förutsättning för att barnet ska lära. Vidare menar han att det som barnet klarar av med stöd av en vuxen eller ett barn är en pusselbit i en process som mynnar ut i att barnet självt under senare del av processen klarar av att genomföra och lösa liknande problem. Vi lär oss själva via andra (Vygotskij, 1999). Språket är det viktigaste kulturella redskapet som vi människor använder oss av för att förklara, beskriva och förstå vår värld (Vygotskij, 1999). Här är det tydligt att interaktionen med andra i en lärandeprocess är viktig för barnets utveckling (Vygotskij, 1995). Det är i mötet mellan människor som utveckling sker. Alla människor oavsett förmåga eller förutsättningar har något att tillföra. Genom den dagliga interaktionen skapas kunskap och det sociala samspelet är grunden för lärande (Brodin & Lindstrand, 2003). Det frågas inte längre efter ett normalt utvecklingsförlopp mot vilket barns utveckling mäts mot enligt dem.

2.2 Förskolans styrdokument och dess historia kring begreppet barn i behov av särskilt stöd

Begreppet barn i behov av särskilt stöd har växt fram i förskolans styrdokument genom tiderna, från barn med särskilda behov till barn i behov av särskilt stöd enligt Sandberg och Norling (2009). I SOU (1972:26) används begreppen barn med särskilda behov och handikappade barn och beskrivs på följande sätt "Handikappade barn är barn som har funktionssvårigheter av skilda slag. Dessa svårigheter kan ha sin grund i fysisk, psykisk, social, emotionell eller språklig skada eller har uppstått genom en bristsituation i uppväxtmiljön" (s. 122). Det poängteras också att gemensamt för olika handikapp är att "...det alltid finns ett hinder eller en mer eller mindre uttalad hämning som påverkar dels den egna utvecklingen dels slår ut i interaktion med omgivningen" (s. 122). Det betonas dock att vad som är ett handikapp beror på vilka krav som samhället ställer på individen och därför kan handikapp inte ses som en egenskap hos personen utan som ett förhållande mellan människan, samhället och omgivningen.

I SOU (1972:26) benämns också att människor med handikapp "har samma grundbehov som behöver tillfredsställas som människor utan handikapp" (s. 122). Förutom sina grundbehov har de också särskilda behov som måste tillgodoses för att "inte onödiga hinder ska resas eller en ogynnsam påverkan ske i den utveckling som hänger samman med grundbehovens tillfredsställande" (s. 122).

Det betonas att "många barn har särskilda behov som det krävs speciella insatser för att tillgodose inom förskolans ram (SOU 1972:27, s. 32). SOU (1972:27) understryker också att olika behov kräver olika insatser och därför kan flera olika former av förskoleverksamheter vara aktuella. Dock poängteras att "Lämpligheten av integrering i vanlig förskolegrupp bör i första hand undersökas, då denna förskoleform torde ha många fördelar" (s. 33)

En definition gjordes av begreppet barn med olika svårigheter av Socialstyrelsen (1993)

³ Lev Vygotskij (1896-1934) är grundare av det sociokulturella perspektivet (Jakobsson, A. 2012)

Det rör sig om barn med olika svårigheter och handikapp som psykisk utvecklingsstörning, rörelsehinder, barn med motoriska-perceptuella svårigheter, syn- och hörselhandikapp, allergi och andra medicinska handikapp. Det kan också gälla barn med mer eller mindre djupgående känslomässiga svårigheter. Barn i familjer i kris kan för kortare eller längre tid behöva ett särskilt stöd i förskolan (s. 50).

Begreppet förändrades till barn i behov av särskilt stöd i regeringens proposition (2004/05:11) och då var utgångspunkten att alla barn har samma grundläggande behov men att vissa barn är i behov av särskilt stöd för att få sina behov tillgodosedda samt att förskolans verksamhet är till för alla barn men särskilt viktig för barn i behov av särskilt stöd och deras utveckling.

Enligt Skollagen (SFS 2010:800, kap. 8, 9 §) definieras särskilt stöd på följande sätt "...barn som av fysiska, psykiska eller andra skäl behöver särskilt stöd i sin utveckling ska ges det stöd som deras speciella behov kräver". Skollagen poängterar också att "...om det genom uppgifter från förskolans personal, ett barn eller ett barns vårdnadshavare eller på annat sätt framkommer att ett barn är i behov av särskilt stöd, ska förskolechefen se till att barnet ges sådant stöd. Barnets vårdnadshavare ska ges möjlighet att delta vid utformningen av de särskilda stödinsatserna" (SFS 2010:800, kap.8, 9 §).

I Skolverket (2010) benämns särskilt stöd på följande sätt "Verksamheten ska anpassas till alla barn i förskolan. Barn som tillfälligt eller varaktigt behöver mer stöd och stimulans än andra ska få detta stöd utformat med hänsyn till egna behov och förutsättningar så att de utvecklas efter sina förutsättningar" (s. 5). Skolverket (2010) framhåller också vikten av pedagogernas förmåga att förstå och samspela med barnet så att förskolan blir ett positivt stöd för barn i svårigheter. "Alla barn ska få erfara den tillfredsställelse det ger att göra framsteg, övervinna svårigheter och få uppleva sig vara en tillgång i gruppen" (s. 5).

I Skolverket (2013) beskrivs vikten av att "...alla barn behöver stöd i sin utveckling, några behöver särskilt stöd under vissa perioder eller under hela förskoletiden på grund av sjukdom, sociala förhållanden, funktionsnedsättning eller svårigheter att tillgodogöra sig utbildningen av andra orsaker" (s. 30). De poängterar att "Barns behov av särskilt stöd kan inte förstås som en egenskap hos barnet utan är alltid situationsbundet. Behovet av särskilt stöd är relaterat till vad som händer i mötet mellan barnet och de människor och den miljö som finns samt de aktiviteter som sker i förskolan" (s. 31).

3. Litteratur och tidigare forskning

3.1 Specialpedagogisk forskning

Under specialpedagogisk forskning redovisas olika perspektiv inom specialpedagogisk forskning.

Enligt Persson (2003) är det nödvändigt för det specialpedagogiska fältet att se och förstå att lärande, utveckling och kunskap direkt knutet till den enskilda individen inte är tillräckligt

som underlag för utvecklingen och förståelsen av specialpedagogisk verksamhet och kompetens. Persson (2003) lyfter upp två perspektiv, det kategoriska och det relationella perspektivet. Inom det kategoriska perspektivet ligger svårigheter med barnet. Svårigheterna är antingen medfödda eller på annat sätt individburna. I ett relationellt synsätt ses barnet som i svårigheter. Svårigheterna uppstår i mötet med olika företeelser i uppväxt- och utbildningsmiljö. Dessa två perspektiv har genomgripande olika sätt att se på och förstå den enskilda individen och svårigheter men behöver för den sakens skull inte utesluta varandra, utan ses som ett verktyg att förstå verkligheten bättre.

Ahlberg (2007) menar att specialpedagogiken under lång tid har varit individfokuserad och att fokus har inriktats på avvikelser. Idag ser hon att svårigheter som tidigare enbart relaterats till den enskilda individen har vidgats och relationer i sociala sammanhang som barnet ingår i, samt hela verksamheter synliggörs. Ahlberg benämner två perspektiv, det individinriktade perspektivet och deltagarperspektivet. Inom det individinriktade perspektivet likt det kategoriska perspektivet studeras den enskilda individen för att hitta förklaringar till barnets svårigheter. Fokus ligger på att finna avvikelser och handikapp, perspektivet har influenser från den medicinska forskningen. Inom deltagarperspektivet begränsas inte intresset till den enskilda barnet utan tar ideologiska aspekter. Tankar och begrepp som egenmakt, likvärdighet och rättvisa beaktas. Ahlberg (2007) menar vidare att det inte räcker med två dominerande perspektiv för att göra specialpedagogiken rättvis. Ahlberg lyfter fram ett tredje perspektiv, det kommunikativa- relationsinriktade perspektivet. Inom detta perspektiv ligger intresset i att se sambandet mellan de två dominerande perspektiven det kategoriska/individfokuserade och det relationella/deltagarperspektivet som Persson (2003) samt Ahlberg (2007) lyft upp. Sambandet mellan den sociala praktiken och den enskilda individens förutsättningar finns för att barnet ska känna delaktighet, lärande och kommunikation. Barnets villkor ska studeras utifrån individ, grupp och organisation samt en samhällsnivå i det kommunikativa-relationsinriktade perspektivet.

“Historiskt sett uppstod specialpedagogiken som ett svar på att den vanliga skolan inte passade för alla grupper av barn” (Nilholm, 2007, s. 13). Det finns enligt Nilholm (2007) tre grundläggande sätt att se på specialpedagogik. Det kompensatoriska, det kritiska och dilemma- perspektiv. Inom det kompensatoriska perspektivet ser man individen som bärare av problemet. Det är barnet som är problemet. Perspektivet anser att det är av vikt att lokalisera barnens problem till olika grupper så som, barn i problematiska lärandesituationer och utvecklingsstörning. Specialpedagogiken har här som uppgift att identifiera och kompensera barnet för den problematik som barnet äger. Inom perspektivet är normalitetsbegreppet centralt. Den grundläggande logiken inom det kompensatoriska perspektivet är att avgränsa grupper och söka efter psykologiska och biologiska förklaringar samt rekommendera pedagogiska metoder utifrån den uppfattade problembilden.

Det kritiska perspektivet riktar kritik mot den grundläggande logiken som det kompensatoriska individfokuserade perspektivet bygger på. Det kritiska perspektivet ser till att barn i behov av särskilt stöd inte ska lokaliseras som något individuellt utan kopplas samman med yttre faktorer (Nilholm, 2007). Det vill säga att orsaken till barnets olika behov bör sökas utanför barnet, eftersom det är förskolans uppgift att vara en god miljö för den mångfald av olikhet som barn representerar. Perspektivet ställer sig också kritiskt till diagnostiseringens objektivitet och användbarhet. Det gemensamma inom det kritiska perspektivet är att specialpedagogiken uppstår till följd av olika sociala processer, såsom sociokulturellt förtryck och professionellas intressen.

Det sistnämnda perspektivet har sin utgångspunkt i att utbildningssystemet ska manövrera de verkliga förhållandena att alla barn är olika. Vilket bildar det huvudsakliga dilemman och därmed ringar in problematiken i det specialpedagogiska området (Nilholm, 2007).

Det sista perspektivet i de tre grundläggande perspektiven som Nilholm (2007) presenterar är dilemma perspektivet. Det centrala i dilemma perspektivet är att det är kritiskt mot det kritiska perspektivet då man menar att det kritiska perspektivet är alltför ensidigt och betonar enbart den ena sidan av grundläggande dilemman. Dilemma perspektivet uttrycker att alla individer och lärandemiljön ska anpassas så att alla barn får en likvärdig kunskapsutbildning. Ainscow (1998) menar att det finns svårigheter i att förena praktik och teori.

Thus, the focus is on specific children as they interact with particular people, time and in a particular situation. The idea of establishing predictions across people, time and context is, therefore, to say the least, inappropriate (Ainscow, 1998, s.13).

Lutz (2013) anser att idag finns en ökad förståelse inom det specialpedagogiska förhållningssättet och finner det betydelsefullt att alla blivande pedagoger får insikt i och beredskap för en större heterogenitet bland barnen i verksamheten. Specialpedagogik enligt Lutz handlar om bemötande, förhållningssätt, etik och öppenhet för att kritiskt kunna granska sin verksamhet och den lärandemiljö som erbjuds barnen.

Lutz (2013) framhåller att i Sverige finns en begränsad forskning inom förskolans verksamhet som beskriver vilka metoder som används för att tillgodose behoven hos barn i behov av särskilt stöd kopplad till specialpedagogik. Den forskning som finns har en psykologisk-pedagogisk utgångspunkt som inte berör den grund som formar våra förutsättningar för det som händer i mötet mellan verksamheten och barnen.

I förskolan idag finner vi i princip alla barn. Undantag kan göras för några grupper av barn inom autismspektrumet, döva samt gravt utvecklingsstörda barn. Den svenska förskolan är i en internationell jämförelse unik i det avseende att det görs så få specialarrangemang för barn som bedöms ha funktionsnedsättningar enligt Lutz (2013).

3.2 Barn i behov av särskilt stöd

Det är inte känt vilka kriterier som förskolans pedagoger använder sig av för att avgöra om de anser att ett barn är i behov av särskilt stöd enligt Sandberg och Norling (2009). De menar vidare att pedagogerna definierar särskilt stöd utifrån de barn som de själva upplever svårigheter med i verksamheten. Hur pedagoger uppfattar barns svårigheter är olika beroende på hur de själva kan hantera dem i vardagen.

Vilka som är i behov av särskilt stöd och hur pedagoger inom förskolan ser på betydelsen av funktionsnedsättning i förskolan kan ses utifrån olika perspektiv. Enligt Ineland, Molin och Sauer (2009) kan funktionsnedsättning ses utifrån ett medicinskt perspektiv som också kan kallas den individuella modellen och då ses funktionsnedsättning som en konsekvens av en sjukdom eller skada. Om det istället ses utifrån ett socialt perspektiv eller den sociala modellen så uppfattas funktionsnedsättning vara ett resultat av samhällets hinder och begränsningar. Ses funktionsnedsättningen som ett resultat av både de individuella egenskaperna och samhällets hinder så benämner de den som den miljörelativa modellen. Hur pedagoger inom förskolan väljer att se på barn med funktionsnedsättning eller barn i behov av särskilt stöd och hur de kategoriserar barnen i fack påverkar barnets utveckling. Barnet lär sig

om vad deras funktionsnedsättningar innebär genom interaktion med andra då omgivningens sätt att se på barnet påverkar hur de ser på sig själv och sin funktionsnedsättning. Engquist (1996) beskriver också detta fenomen med namnet konstruktionistiska perspektivet, att verkligheten existerar inte utan uppstår i mötet mellan människor och deras sätt att se på verkligheten.

Forskningsprojektet PEGS (Pedagogisk verksamhet för små barn i behov av särskilt stöd i förskolan- generellt och specifikt) beskrivs i Sandberg och Norling (2009). Projektets resultat visade att pedagoger inom förskolan såg på begreppet barn i behov av särskilt stöd utifrån två olika perspektiv, barnperspektiv, där fokus låg på barnet och dess svårigheter samt ett organisationsperspektiv där fokus låg på organisationsnivå. 70% av deltagarna i studien utgick från ett barnperspektiv. Forskningsprojektet visar på ett mönster mellan de pedagoger som hade ett barnperspektiv, där var det vanligare med många barn i behov av särskilt stöd medan det bland pedagoger som hade ett organisationsperspektiv fanns betydligt färre barn som definierades som barn i behov av särskilt stöd. Pedagogernas definition kring begreppet barn i behov av särskilt stöd utgick från begreppen funktionsnedsättning, utvecklingsförsening samt socialt fungerande.

En del barn har en diagnos när de börjar på förskolan, andra får diagnos under sin förskoletid medan de flesta barn inte har påbörjat en utredning än. Danielsson och Liljeroth (1996) anser att diagnosen i sig inte är avgörande för barnets utveckling utan främst beror det på hur omgivningens föreställning och förväntningar om diagnosen, dvs hur vi ser på barnet med dess diagnos. Kinge (2000) skildrar hur olika pedagoger reagerar på barn med funktionsnedsättningar i förskolan. Vissa barn väcker lättare kärlek och omsorgskänslor hos pedagogen medan andra barn provocerar och irriterar pedagogerna starkt. Dessa barn gör ofta pedagogerna negativa och väcker motstånd medan de barn som väcker kärlek och omsorgskänslor ger pedagogerna vilja och handlingskraft till att stödja barnet och dess behov. Genom att barnen uppfattas olika av pedagogerna så blir samspelet mellan barn och pedagog olika. Kinge (2000) beskriver vikten av att pedagoger är medvetna om och erkänner för sig själva vilka olika känslor barn väcker hos dem. Pedagogernas egna känslor påverkar stämningen och budskapet som finns i den kommunikation och relation som pedagogerna skapar till varje barn i förskolan.

Bland pedagoger som ingått i hans studie urskiljer Lutz (2006) två olika synsätt kring synen på barn i behov av särskilt stöd. De som anser att de inte gör något unikt utöver den ordinarie verksamheten och de som anser att vissa barn behöver mer och får mer av pedagogerna både som direkt stöd och indirekt stöd. Studien visar också att pedagogerna inte vet om de pedagogiska metoder de tillämpar är de rätta. Det finns inte någon generell metod som kan tillämpas till alla barn i behov av särskilt stöd. En anledning till det menar han är att pedagogerna inom förskolan saknar tid och utbildning för att reflektera, diskutera och dokumentera de metoder som tillämpas både för barn i behov av särskilt stöd men även för barn i allmänhet i förskolan. Tidsbrist, brist på handledning och kompetensutveckling menar Lutz (2006) är flera faktorer som spelar in i detta avseende. Han reflekterar också kring hur pedagoger inom förskola definierar ordet särskilt och vad det står för när de kopplar det till barnets behov, är det särskilt mycket stöd eller särskilt bra stöd för sin utveckling.

Förskolebarnet skapas som ett individuellt behövande subjekt menar Palla (2011). I förskolans verksamhet stöter hon på funderingar som att alla barn är i behov av särskilt stöd och frågan är i vilken grad behovet och stödet är allmänt eller särskilt. Att alla barn behöver olika former av pedagogiskt stöd är svårt att bortse ifrån enligt Lutz (2013). Han ser ett

problem i konstruktionen som finns om att alla barn är behövande, pedagoger utgår då från ett bristperspektiv och inte från barnens kompetenser.

3.3 Normalitet och avvikelser

Enligt Lutz (2013) är det först i mötet med miljön som avvikelser konstrueras för en människa som i sin tur via andra aktörer definieras som problematiska. När det söks efter en skyldig kan det i sig vara ett uttryck för att hitta enkla lösningar på olika komplexa problem. Genom att bedöma avvikelser bland barn bedömer pedagoger samtidigt de skillnader som råder bland barnens uppväxtvillkor. När bedömningar och definitioner av avvikelser görs så ger det samtidigt uttryck för skillnader mellan olika befolkningsgrupper i vårt samhälle. "Var gång som vi definierar något som avvikande, särskilt, något/någon som ska integreras, blir det normala och allmängiltiga definierat och förstärkt" (s. 14).

Genom att särskilja och kategorisera uppstår en maktdimension vilken ger den normala gruppen makten att definiera vad som avviker (Brodin & Lindstrand, 2003). Foucault (2008) menar att språket är organiserat kring olika uppfattningar som skapar maktpositioner för vissa människor och hämmar och omyndighetsförklarar andra. Det kan uppstå en antagonism, en strid mellan grupperna, då den avvikande gruppen anser sig vara i konflikt med den definition av sin identitet som gruppen tilldelats. Hegemoni uppstår när konkurrerande grupper gör motstånd och ifrågasätter den normala gruppens makt och dominerande betydelse samt försöker individer med resurser till försvar (Winther Jørgensen & Phillips, 2000).

I det postmoderna samhället har makt synnerligen kommit att sammanfogats till olika professioner. Representanter inom sociala yrken har fått befogenheter att tolka vad som är normalt och vad som avviker samt behörighet att sätta in och bestämma över olika former av åtgärder och behandling. Genom kunskap får människan en maktposition vilket ligger till grund för ett visst handlande inom en viss institution enligt Persson (2003). Runt en verksamhet råder olika maktförhållanden och etablerade eller officiella diskurser. Foucault menar vidare att det inom verksamhetens officiella diskurser råder andra parallella diskurser som kan vara dolda för de som inte ingår i verksamheten (Persson, 2003).

Det finns kunskap inom förskolan kring förhållningssätt till barns olikheter. Det behövs mer forskning som belyser hur pedagoger inom förskolan formulerar sig då de försöker förstå och hantera barn som oroar eller utmanar dem och verksamheten menar Palla (2011). "Konstruktionen av det speciella sker i förhållande till måttlighet. Det gäller att som barn vare sig framstå som "för mycket" eller "för lite" i sina uttryck" (s. 82)

Vidare visar Pallas studie (2011) att den sociala konstruktionen av ålder och dess innebörd är en stor del när pedagoger och specialpedagoger gör en gränsdragning av det vanliga och det speciella. Ålder blir en måttstock i talet för pedagogerna när det uttrycker att något skiljer sig från det som barnet borde kunna vid en viss ålder. En annan utsaga som syns i hennes studie är att om många barn upplevs ha ett särskilt beteende så ser inte pedagogerna det som avvikande utan det är beteenden som få barn visar upp som oroar mer. Studien visar också att det finns ett visst utrymme för barns olikheter så länge som beteendet inte blir för udda, för långvarigt eller avlöses med något nytt avvikande beteende.

Kontextens betydelse och hur det speciella kan formuleras som svårigheter eller behov beskrivs av Palla (2011). Pedagogernas erfarenhet av olika svårigheter har lärt dem att möta behoven och hitta lösningar, det gör att toleransnivån för olikheter blir större. Utsagan klargör

att gränserna för det speciella är flytande, kontextuella och kan förhandlas, förändras och förskjutats. Hon beskriver hur förskolan som institution har den diskursiva makten att definiera och iscensätta vem som ska komma att konstrueras som speciell och hur detta speciella ska uppfattas och tas om hand. För att kunna utöva denna makt krävs att barnet observeras, mäts och jämförs. Svårigheter och behov liksom styrkor och kompetenser uppmärksammas av personalen och dessa komplexa processer kan ses och förstås på mer än ett sätt.

De ekonomiska nedskärningarna inom den offentliga sektorn som gjorts på senare tid har gjort att behovet av att urskilja det enskilda barnet har ökat för att frigöra resurser enligt Lutz (2006). Han ser en tendens utifrån sin studie att problemen i större utsträckning placeras hos barnet än på omgivningen. Han menar att genom att skapa speciallösningar för det enskilda barnet så minskar behovet av att förändra de ramfaktorer som påverkar verksamhetens struktur och innehållet i verksamheten.

Pedagoger och föräldrar pratar om barn utifrån två olika spår visar Markströms (2005) undersökning. Det ena spåret är att barn befinner sig hela tiden i en naturlig utveckling och att den sker automatiskt. Samtidigt sägs att barn påverkas av den miljö och det sammanhang som de befinner sig i. Talet om miljön tolkar Markström som att det finns en föreställning om att det är möjligt att påverka barns utveckling. Därför finns ett behov av att hålla barnets utveckling under kontroll. Om ett barn avviker från det som anses normal utveckling så kan det behöva sättas in särskilda insatser för att komma i fatt till den normala utvecklingsnivån. Parallellt med att det uttrycks i talet om att barn utvecklas inifrån på ett naturligt sätt så talas det om att barn behöver formas och fostras för att fungera i sociala sammanhang.

Hur pedagoger och föräldrar bedömer barn och dess utveckling kopplas samman till det sammanhang och den verksamhet de befinner sig i. Det som pedagoger inom förskolan anser att ett barn bör kunna i förskolan är det som anses nödvändigt, normalt och något att sträva efter för att det ska fungera bra för barnet i förskolans miljö. Talet om barnens framsteg i olika sammanhang visar på vilka kunskaper som anses värdefulla i ett visst sammanhang men också utifrån den tid som pågår just nu. Detta visar att bedömningar av barn och barns utveckling således är kontextuellt bundna. Det barnet "måste" kunna i förskolan är det som betraktas som nödvändigt, normalt och eftersträvansvärt i denna kontext. Talet om barnets framsteg i olika avseenden visar på vilka kunskaper som anses värdefulla i ett visst sammanhang och samhälle. Detta ställer krav på aktörerna; på barnen, föräldrarna och pedagogerna enligt Markström (2005).

3.4 Barn som subjekt

Enligt Palla (2011) skapas barn som subjekt när deras beteende oroar och/eller utmanar pedagogerna inom förskolan. Markström (2005) anser att hur omgivningen tänker om barn skiljer sig åt mellan människor, mellan kulturer, i olika samhällen och över tid. Föreställningar om barn och vad som anses normal utveckling och hur barn ska uppfostras är rotat i de kulturella föreställningar som finns i omgivningen. Hur det ordnas för och hur det pratas om barn beror på vilken syn på barn som råder för tillfället. Historiskt sett har psykologins synsätt dominerat och barn har setts som en abstrakt kontextlös kategori. I dag ses inte barndom som ett förberedande stadie inför vuxenlivet. Barn ses idag som en egen social grupp med egna relationer med andra, egen förståelse och erfarenheter och med

maktstrukturer. Barn ses som sociala deltagare som kan påverka och påverkas samt konstruera som egna relationer.

Vidare menar Markströms (2005) att både pedagoger inom förskolan och barnens föräldrar pratar om barns naturliga utveckling och då gällande språklig och motorisk utveckling samt om barnets mognad. Flera av dessa benämningar menar hon kommer från utvecklingspsykologin och deras användning av stadier och faser. Att ett barn klarar av en sak eller inte när det gäller kroppsliga saker som att äta själv, gå på toaletten själv sätts i samband med var barnet befinner sig i sin naturliga utveckling. Detta synsätt ger en bild av det växande och naturliga barnet som stegvis är på väg i sin utveckling mot ett mer utvecklat barn. I talet om det naturliga barnet ses mognad som något universellt, alla barn mognar i sin takt men enligt samma mönster.

3.5 Makt och styrning

Makt har i århundraden varit synonymt med "du skall icke" vilket Foucault (2008) menar är en otillfredsställande tanke om makt. Makt är inte i sitt eget väsen enbart en regel, ett förbud eller en lag som sätter en skiljelinje mellan vad som är tillåtet eller förbjudet. Han menar vidare att det inte finns en makt som råder utan flera pågående parallella makter. Makt kan ses som en form för underkastelse eller dominans som finns lokalt i verksamheter. De lokala makterna sitter på sina egna tekniker och tillvägagångssätt för att fungera. I den lokala specifika makten finns ej som grund eller funktion att förbjuda. Funktionen är att makten ska processa en fullbordad produkt, en duglig och färdig sådan. Genom disciplin och hierarki åstadkommer makten en överlägsen prestation som vidare har ett syfte att åstadkomma högre produktivitet och bättre resultat. Disciplinering är i huvudsak den grundsten som maktmekanismen har för att kontrollera elementet, individen i verksamheten.

Disciplinering används för att kontrollera beteenden, placera individen där det är lämpligast och kontrollera dess förmågor (Foucault, 2008). Makt kan på så viss normalisera och tvinga fram grupper som är eller ska vara homogena samtidigt som makten möjliggör att individualisera och se avvikelserna inom ett system (Foucault, 2009). Enligt Rose (1995) handlar styrning om olika sätt att agera med mening och tanke att forma och vägleda eller reglera beteenden hos det egna jaget eller andra. Styrning menar Foucault (1982/2000) är inte någonting som enbart handlar om politiska strukturer och samhällen utan också barn. Att styra innebär att kontrollera andras möjligheter att handla. Enligt Foucault (2009) verkar makt och styrning inom olika institutioner i samhället. Foucault beskriver hur mänskliga kroppar används i disciplinering av subjektet, en kroppsligt inriktad disciplineringsprincip som Foucault exemplifierar med interner som själva reglerar sina kroppar mot ett önskvärt beteende genom att de aldrig vet när de är iakttagna och övervakade, vilket medför självreglering av sitt beteende och sin kropp.

Bergström och Boréus (2005) beskriver makt i tre dimensioner, den första handlar om den synliga makten som finns i beslut från politiska frågor som skollag och förskolans styrdokument. Den andra makten som kan synas i texter är de frågor som inte tas upp, till exempel dagordningar på möten vilket gör att individer eller gruppers förslag aldrig behandlas. Den tredje maktstrukturen handlar om den dolda makten som kan innebära att människor påverkas omedvetet i sina tankar så att de agerar på ett sätt som de tidigare inte gjort. "Eftersom makt bygger på kommunikation måste språk ses som viktigt för makt" (Bergström & Boréus, 2005, s. 19).

3.6 Inkludering och exkludering

Genom Salamancadeklarationen (Svenska unescorådet, 2006) fick inkluderingen sitt genombrott. Det är av vikt att skilja på inkludering och integrering. Inkludering innebär att helheten ska anpassa sig till delarna medan integrering betyder att delarna ska anpassa sig till helheten (Nilholm, 2007). Utifrån tanken om inkludering läggs vikten på miljön, att alla individer är olika och behöver en väl anpassad miljö för att kunna utvecklas och lära. Nilholm (2007) påtalar att tanken om integration behandlar hur "avvikande" barn skulle bli en del av den redan förekommande miljön. Medan inkludering handlar om att miljön ska anpassas efter mångfalden av barns olikheter.

Assarsson (2007) understryker att pedagoger får akta sig för att likställa integrering med inkludering, då integrering istället blir exkluderande, när samtal förs om ett integrerat barn. Fokus ligger då på individen istället för på miljön och helheten runt barnet. För att förhindra exkludering menar Fischbein (2007) att pedagoger behöver ha kunskap om grupprocesser och ledarskap för att se de maktstrukturer som är gällande i verksamheten. Hon menar att det ligger stor makt i hur ledaren hanterar olikheter hos barn. Ses det som svårigheter eller möjligheter i verksamheten?

Lutz (2006) beskriver inkludering som en väsentlig del inom den specialpedagogiska forskningen. Han anser att inkludering handlar om att anpassa förskolans miljö efter barnet och inte tvärtom.

4. Syfte och frågeställning

Syftet med studien är att undersöka hur barn i förskolan konstrueras till att bli barn i behov av särskilt stöd genom pedagoger, specialpedagoger och förskolechefers utsagor.

Frågeställningar:

Hur definierar pedagoger, förskolechefer och specialpedagoger barns svårigheter?

Vad har språket för betydelse och funktion ur ett maktperspektiv?

Vilka tekniker och åtgärder formuleras i relation till barns svårigheter?

5. Teoretisk ansats och metod

5.1 Socialkonstruktionism

Winther Jørgensen och Phillips (2000) beskriver att diskursanalys vilar på en socialkonstruktionistisk grund. Diskursanalys är en av flera socialkonstruktionistiska angreppssätt. De beskriver att det finns fyra gemensamma nämnare för dessa angreppssätt nämligen att det finns en kritiskt inställning till en självklar kunskap, individens kunskap om världen är alltid historiskt och kulturellt påverkat, att det finns ett samband mellan kunskap och sociala processer, dvs att kunskap skapas i interaktion med andra där det byggs upp gemensamma sanningar om vad som är sant och falskt. De beskriver också samband mellan kunskap och social handling som en gemensam nämnare, om man ser på världen på ett visst sätt blir vissa handlingar naturliga medan andra anses som felaktiga. Olika sätt att se på världen ger olika sociala handlingar.

Lutz (2013) menar att socialkonstruktionismen är kritisk till att verkligheten består av objektiva tolkningar och menar att kategoriseringar av verkligheten inte är direkta avspeglningar utan att det finns en mängd tänkbara berättelser. Berättelserna är historiskt och kulturellt betingade. Vilket man kan se som processer som blir till och formas i interaktion mellan aktörer.

5.2 Diskursanalys

Winther Jørgensen och Phillips (2000) beskriver diskurs som “ett bestämt sätt att tala om och förstå världen” (s. 7). Det betyder att ingen kan tala om omvärlden på ett neutralt sätt utan det beror på vad varje individ bär med sig för erfarenhet och tidigare kunskaper. Likaså är alla med och skapar och förändrar omvärlden genom hur de talar om den. De beskriver inte det diskursiva angreppssättet bara som en metod för analys av data utan ett paket som innehåller filosofiska teorier angående språkets roll i den sociala konstruktionen av världen samt metodologiska riktlinjer för hur man griper sig an ett forskningsområde och specifika tekniker för språkanalys.

Börjesson (2003) beskriver diskurs som att den “...representerar eller föreställer verkligheten samtidigt som diskurser skapar världen genom läggande av tyngdpunkter och givande av selektiva skildringar” (s. 19). Att studera diskurser och sociala konstruktioner är att fundera över vad som sägs, hur det sägs och hur det skulle kunna ha sagts. Diskurser sätter gränser för vad som är socialt och kulturellt accepterat att säga i ett visst sammanhang och skapar traditioner kring hur man får tala. Börjesson (2003) menar att “diskurs skapar sammanhang och förståelse. Utan de tolkningsramar som diskurser innebär skulle varje enskildhet stå för sig själv” (s. 23). Enligt Hundeide (2006) kan en diskurs beskrivas som ett perspektiv, en åsikt och en förförståelse om något specifikt område. En diskursanalys anser hon är ett redskap för att avslöja de objekt och den verklighet som språket beskriver. Motsatsen till detta skulle kunna vara att språket är neutralt och när människor pratar återspeglar det den bestämda verkligheten.

All text som finns runt oss påverkar både medvetet och omedvetet enligt Börjesson (2003). Han menar att:

Diskursanalysen gör det möjligt att se det märkvärdiga i något som framgår som naturligt. Ingen text kan uttrycka allt utan vilar på en rad outtalade förutsättningar, men i en diskursanalys läser man inte texterna för att undersöka vad författaren vill säga utan man granskar dem för att undersöka vad de underförstår, omöjliggör, respektive implicerar. (s. 23).

5.3 Laclaus och Mouffes diskursteori

Ernst Laclau och Chantal Mouffe utvecklade sin diskursteori genom dekonstruktion av andra teorier. Detta gör att diskursteorin kan upplevas svårförståelig eftersom den kräver kunskap om de teorier som diskursteorin bygger på (Winther Jørgensen & Phillips 2000). Laclau och Mouffe bygger sin teori på att sammanföra och anpassa två stora teoretiska traditioner, marxismen och strukturalismen/poststrukturalismen. ”Diskursteori syftar till en förståelse av det sociala som diskursiv konstruktion, där alla sociala fenomen i princip kan analyseras med diskursanalytiska redskap” (Winther Jørgensen och Phillips 2000 s. 31). Diskursanalysens avsikt är att beskriva “de processer där vi kämpar om hur tecknens betydelse ska fastställas

och där vissa betydelsefixeringar blir så konventionaliserade att vi uppfattar dem som naturliga (Winther Jørgensen & Phillips 2000 s. 32).

Laclau och Mouffe använder sig av flera begrepp i sina analyser. En diskurs kan förstås som en fixering av en betydelse inom ett bestämt område. Alla de tecken som finns i en diskurs kallas för moment och deras innebörd fastslås genom att de skiljer sig från varandra på ett bestämt sätt. Moment är begrepp som fått betydelse och är stabila inom diskursen. Element benämns de begrepp som inte fått betydelse inom diskursen, deras mening är instabila och mångtydiga. Det pågår en ständig kamp mellan moment och element inom varje diskurs (Winther Jørgensen & Phillips 2000).

Diskurser skapas genom utkristallisering av några nodalpunkter. En nodalpunkt skapas kring särskilt gynnade tecken där andra tecken inrättas och grupperar sig kring. Nodalpunkter får särskilda betydelser inom diskursen. Artikulation- uttryck för ståndpunkt inom diskurs. Genom artikulation konstrueras nodalpunkter och de försöker fixera begreppens betydelse. Varje diskurs skapar en helhet där varje tecken är tveklöst bestämt som ett moment i förhållande till de andra tecknen. Detta gör den genom relationen till de andra tecknen och genom att exkludera att tecknen kan ha en annan betydelse. Detta kallar Laclou och Mofte för det diskursiva fältet. Utgångspunkten inom diskursteorin menar Winther Jørgensen och Phillips (2000) är att ingen diskurs kan inrätta sig totalt utan det pågår ständigt en konflikt mellan olika diskurser, dvs. en diskursiv kamp. Det innebär att olika diskurser var för sig "representerar ett bestämt sätt att tala om och uppfatta den sociala världen- kämpar hela tiden mot varandra för att uppnå hegemoni, alltså för att låsa fast språkets betydelse på sitt sätt" (Winther Jørgensen & Phillips 2000, s. 13). Antagonism beskriver Winther Jørgensen och Phillips (2000) som diskursteorins namn för konflikt. Antagonism uppstår när olika diskurser hindrar varandra.

Winther Jørgensen och Phillips (2000) gör ett försök att förklara diskursteori genom en liknelse med ett fisknät. Alla tecken i språket är knutar i nätet och de får sin betydelse genom hur de placeras i förhållande till varandra. Varje knut har sin bestämda plats i nätet. Genom att sträcka ut nätet blir varje knut och dess förhållande till varandra mer synligt.

6. Metod och genomförande

6.1 Val av metod

Det finns tre perspektiv på diskursanalys, diskursteori, kritisk diskursanalys och diskurspsykologi. Det som främst skiljer de tre perspektiven åt är i vilken grad de anses vara konstituerade samt vad som är deras analytiska funktion. Diskursteori är det bredaste diskursbegreppet och det perspektivet som använts för denna undersökning (Winther Jørgensen & Phillips 2000).

Vi har valt att genomföra en enkätundersökning. En enkät med tre öppna frågor där respondenterna har fått svara i berättandeform liknande det Stukat (2011) beskriver som ostrukturerat frågeformulär. Börjesson (2003) menar att enkäter producerar åsikter, känslor och viljor. "Ingen fråga är ett förutsättningslöst verktyg för att få reda på hur det är ute i verkligheten" (s. 83). Han menar att hur vi ställer frågor i en enkät vilar inom någon diskurs som både den som frågar och den som ska svara förväntas dela. En av enkätfrågorna skiljer sig åt mellan pedagogerna och specialpedagogerna och förskolecheferna då det gäller för pedagogerna att beskriva ett barn de mött i sin verksamhet som de anser är ett barn i behov av

särskilt stöd medan specialpedagogerna och förskolecheferna besvarat frågan vilka barn de anser är barn i behov av särskilt stöd. Denna variation i enkäten beror på att pedagogerna arbetar i barngrupp medan specialpedagoger och förskolechefer arbetar indirekt med barn (se bilaga 1).

6.2 Urval

Genomförandet av studien gjordes i en medelstor kommun. Samtliga förskolechefer (14 stycken) fördelat på 33 förskolor inom de kommunala förskolorna kontaktades via mejl där de gavs informationen om vilka vi är och om vår undersökning och dess syfte samt tillvägagångssätt (se bilaga 2). Ambitionen med urvalet var som Stukat (2011) belyser vikten av att få kontakt med så många respondenter som möjligt för att få ett representativt urval inom kommunen. Tre förskolechefer tackade ja till att delta i undersökningen och tider bokades upp för att genomföra enkäten. En av förskolecheferna lät två av sina förskolor delta i undersökningen, de andra en förskola var.

Enkäten genomfördes vid tre APT (arbetsplatsträff) på förskolorna. Vid ett Apt deltog två förskolor samtidigt. En pilotstudie genomfördes vid den första arbetsplatsträffen men eftersom inga ändringar gjordes efteråt så finns den empirin med i resultatet. Totalt deltog 26 pedagoger i studien dock på grund av ett bortfall redovisas dock 25 enkäter från pedagogerna i resultatet. Pedagogerna som deltog i studien är personer som nu arbetar inom förskolan och det finns ingen kännedom om vilken yrkeskategori de representerar. Därför benämns alla som arbetar inom förskolan som pedagoger i denna undersökning. Det finns en jämn spridning av arbetslivserfarenhet, från 0 till över 30 år. Det finns en något högre dominans bland de pedagoger som arbetat mellan 10 och 25 år.

De tre förskolechefer som tackade ja till att låta deras pedagoger i förskolan delta i studien är också de tre förskolecheferna som besvarat enkäten för förskolechefer och finns med i resultatet. Två av förskolecheferna svarade på enkäterna under Apt-tid tillsammans med sina pedagoger och den tredje har det bokats träff med vid ett separat tillfälle. Det finns ingen vetenskap om förskolechefernas utbildning men deras arbetslivserfarenhet varierar mellan 5 år och över 30 år inom yrket. Då är det inte bara som förskolechef utan yrken inom förskola och skola som är inräknade.

För att få kontakt med specialpedagoger inom samma kommun som med de aktuella förskolorna så kontaktades en specialpedagog som vidarebefordrade en lista med 10 namn på specialpedagoger som arbetade med förskolorna. Sju av dem arbetade enbart mot förskolorna och tre mer övergripande i kommunen inom specifika områden som hörselnedsättning, martemeometoden och neuropsykiatriska funktionsnedsättningar. Kontakt togs med fem av dem, tre som hade övergripande inom specifika områden samt två specialpedagoger som arbetade mot de förskolor som deltog i vår undersökning. Tre av specialpedagogerna tog kontakt och tackade ja till att delta, tider bokades upp och de besöktes på sina respektive kontor och genomförde enkäten. Specialpedagogernas grundutbildning är inte känd men deras arbetslivserfarenhet med barn och elever inom förskola och skola är minst 25 år.

Deltagare i studien	
Pedagoger inom förskola	25 st
Specialpedagoger	3 st
Förskolechefer	3 st
Totalt:	31 st

6.3 Genomförande

Insamling av datamaterial skedde under sex veckor. Vi deltog båda två vid samtliga Apt, de enskilda mötena deltog vi båda vid ett och de tre övriga delade vi upp mellan oss. Vid varje möte fanns 30 minuter till vårt förfogande och mötet inleddes med att deltagarna informerades om studien, dess syfte och etiska principer (se bilaga 3). Detta tog ca fem minuter vid varje tillfälle. Sedan fick respondenterna 25 minuter på sig att besvara enkäten. Därefter fick de lägga in enkäten i en mapp och en kort fråga ställdes kring hur de tyckte det kändes att besvara enkäten. Vid besöken hos specialpedagogerna samt en av förskolecheferna på deras kontor så var upplägget samma.

Valet att besöka alla som skulle delta i studien istället för att skicka ut enkäten till dem var dels för att få en högre svarsfrekvens samt för att enkäten skulle besvaras i stunden med spontanitet. En risk sågs ifall enkäten skickades ut att deltagarna skulle förbereda sig och reflektera över det "rätta svaret". Respondenterna lämnades ensam att besvara enkäten i alla fall utom hos en förskolechef där en av oss satt kvar inne på kontoret på grund av platsbrist. Under något APT kom några respondenter ut och ställde frågor till oss och ville ha förtydligande. Även den förskolechef som inte satt ensam och besvarade enkäten ställde frågor under tiden hon svarade. De svar de fått har varit kortfattade och endast förklarande av frågan. Detta för att skapa så lika förutsättningar som möjligt bland respondenterna. Vid de möten där vi mött specialpedagog och förskolechef enskilt har det blivit korta samtal innan och efter de genomfört enkäten. Då har respondenterna velat förtydliga eller valt att dela med sig av ytterligare reflektioner som kommit upp under besvarande av enkäten. Dessa samtal finns inte presenterat i resultatet eftersom det inte blir likvärdigt med pedagogernas möjlighet att förtydliga sina svar. Däremot har säkert mötet och samtalen väckt tankar och funderingar hos oss som påverkat vårt sätt att se på och tolka vår empiri och det är vi medvetna om.

6.4 Bearbetning

Bearbetningen började med att 31 enkäter renskrevs. Svaren sammanställdes var fråga för sig och varje yrkeskategori för sig. Därefter har enkäternas sammanställningar lästs av oss många gånger, både enskilt och tillsammans. Sedan har de ord i texten ringats in som ses som betydande för hur barn konstrueras till att bli barn i behov av särskilt stöd. Bergström och Borèus (2005) poängterar vikten av att läsa igenom materialet många gånger eftersom språket är i fokus.

De tecken som ansågs svara på våra forskningsfrågor och som var centrala tecken mot vårt syfte skrevs upp på små lappar och sattes upp på stora papper. När alla centrala tecken tagits ur texten i pedagogernas svar sorterades de upp och fem centrala områden kunde urskiljas. Detta gav svar på vad pedagogerna berättat men inte hur. Vid närmare granskning inom varje område kunde stabila tecken urskiljas, moment samt vilka som verkade instabila, element. Vissa tecken var återkommande och av stor betydelse och de tillsammans bildade nodalpunkter. Därefter bearbetades empirin från specialpedagogernas och förskolechefernas enkät på liknande sätt. Sedan färgkodades diskurserna och alla enkätsammanställningar lästes igenom igen och färgades efter respektive diskurs som vi utkristalliserat (Winther Jørgensen & Phillips 2000). Utifrån de tre yrkeskategorierna kunde det sedan urskiljas tre olika diskurser, två mer dominerade än den tredje.

6.5 Etiska ställningstaganden

Stukat (2005) understryker vikten av att vara medveten om och vidta åtgärder för att kunna följa de etiska principerna i samband med genomförande av underökning samt att i undersökningen "...visar på att man gjort ett etiskt övervägande" (Stukat 2005, s. 132).

Vetenskapsrådets (2002) etiska principer har varit utgångspunkt i undersökningen gällande de etiska ställningstaganden.

6.5.1 Informationskravet

De som berörs av studien skall informeras om studiens syfte samt om att det är frivilligt att delta i studien. Förskolechefer och specialpedagoger kontaktades och vi presenterade oss själva, syftet med undersökningen och tillvägagångssätt. Förskolecheferna tog sedan själva beslut eller i samråd med sina pedagoger om de skulle delta. Vid varje möte med respondenterna har de etiska principerna presenterats och vad de innebär i denna studie.

6.5.2 Samtyckeskravet

Deltagarna har haft rätt att själva bestämma över sin medverkan, hur mycket och hur länge. Respondenterna hade redan gett sitt medgivande när vi träffade dem men information gavs ändå om att det var frivilligt så om någon inte ville besvara enkäten så var det tillåtet.

6.5.3 Konfidentialitetskravet

Hänsyn till de medverkandes anonymitet innebär i denna studie att det inte finns representerat vilken kommun vi genomfört studien i, vilka förskolor som deltagit eller vilka personer som besvarat enkäten. Frågor har ibland ställts från respondenterna kring vilka andra förskolor som deltar i studien eller vilka specialpedagoger och förskolechefer som besvarar enkäten. De svaren de fått är hur många som deltar i studien, hur många förskolor respektive förskolechefer och specialpedagoger. Noggrannhet har vidtagits vid insamling av enkäterna och deltagarna har själva fått lägga sin enkät i vår mapp för att undvika att kunna urskilja vem som svarat på vilken enkät. Detta har känts särskilt viktigt av två skäl, dels för att det inte ska kunna urskiljas en enskilds förskolas resultat under analysarbete eller vid redovisning av resultat samt för att specialpedagoger och förskolechefer som mötts vid enskilda möten ska känna att deras svar är anonyma.

6.5.4 Nyttjandekravet

Den information som samlats in får endast användas för forskningsändamålet. Av etiska principer kommer informanterna också att ha möjlighet att få ta del av resultatet. Alla har blivit informerade om att resultatet bara kommer att användas till studien och när undersökning är klar kommer alla enkäter att förstöras.

6.6 Tillförlitlighet/trovärdighet, reliabilitet, generalisering.

En undersökning med en diskursiv ansats ses som en kvalitativ studie. Kvalitativa synsätt har växt fram ur humanistisk vetenskap och då främst de med inriktningar inom fenomenologi och hermeneutik. Tyngdpunkten ligger på holistisk information, "uppfattningen om att helheten är mer än summan av delarna" (Stukat 2011, s. 36). Det viktigaste inom det kvalitativa synsättet är att tolka och förstå det resultat som kommit fram och inte att generalisera och förklara enligt Stukat (2011). Börjesson (2003) beskriver att:

Diskursanalysen gör det möjligt att se det märkvärdiga i något som framgår som naturligt. Ingen text kan uttrycka allt utan vilar på en rad outtalade förutsättningar. I en diskursanalys läser man inte texterna för att undersöka vad författaren vill säga utan man granskar dem för att undersöka vad de underförstår, omöjliggör, respektive implicerar (s. 23).

En undersökning som baseras på en enkätundersökning ses som en kvantitativ studie. Kvantitativt synsätt har sitt ursprung inom positivism, empirism och behaviorism. Fokus ligger i att söka efter säker kunskap enligt Stukat (2011). Utifrån ett kvantitativt sätt att se på emperi så har objektiva mätningar och observationer en viktig roll. Inom kvantitativa studier samlar forskaren in en stor mängd fakta och "...analyserar dem i syfte att finna mönster eller lagbundenheter som antas gälla generellt- i princip för alla människor" (Stukat 2011, s. 35).

Vår studie kan ses som både en kvalitativ och kvantitativ. Men med utgångspunkt i studiens syfte om hur barn konstrueras till att bli barn i behov av särskilt stöd genom pedagoger, specialpedagoger och förskolechefers utsagor så har vårt främsta fokus varit hur barn beskrivs och inte hur många som beskriver på det ena eller andra sättet. Därför ser vi främst vår studie som kvalitativ. Samtidigt såg vi mönster i vårt resultat som kan överensstämma med kvantitativa studier om att hitta strukturer.

Vi är medvetna om att vår roll som forskare påverkar studiens resultat genom vilka frågor som ställs i enkäten, hur de är formulerade samt genom det sätt som undersökningen och dess syfte presenteras vid varje möte med respondenterna. Även hur deltagarnas berättelser har lästs och tolkats har påverkat det resultat som framträder i undersökningen. Börjesson (2003) beskriver att "...som forskare måste vi ägna stor uppmärksamhet över vår roll som pådrivare (s.76).

Stukat (2011) relaterar till att det inom kvalitativa undersökningar inte alltid talas om validitet och reliabilitet dvs. giltighet och mät noggrannhet eftersom man inte är ute efter att redogöra för en säker sanning. Däremot benämns studiens trovärdighet. Trovärdighet handlar om att noga kunna synliggöra och motivera hur den har genomförts, alla de tankar och de val som gjorts som ligger till grund för det resultat som redogörs för. Likaså menar Winther Jørgensen och Phillips (2000) att det är viktigt att "...alltid ge läsaren goda möjligheter att följa de steg man

tagit för att kunna komma fram till resultaten och därmed ge läsaren möjlighet att göra sina egna bedömningar” (s.139). Diskursteori avser inte att generalisera resultat utan menar att ”En diskurs uppfattas som en fixering av betydelse inom en bestämd domän” (Winther Jørgensen & Phillips 2000, s. 33). Domän kan i detta fall ses som ett specifikt verksamhetsfält där de pedagoger, specialpedagoger och förskolechefer som deltar i vår studie är verksamma.

7. Resultat

Två diskurser framträder inom organisationen, därtill visar sig en mindre diskurs som avviker från de två dominerande. Diskurserna kommer att benämnas utifrån pedagogernas, specialpedagogernas och förskolechefernas utsagor och de centrala områden diskursen visar. Den diskurs som dominerar bland pedagogerna benämns Störande för omgivningen i resultatet. Diskursen som dominerar hos specialpedagoger och förskolechefer benämns som Det flexibla systemet. Den tredje mindre diskursen har vi valt att namnge som Vågen.

7.1 Definition av barns svårigheter

7.1.1 Störande för omgivningen

Diskursen Störande för omgivningen, domineras av pedagogerna. Här finner vi att 22 av 25 pedagoger skriver i enkäten att, problem och svårigheter ligger i barnet. Ingen specialpedagog eller förskolechef finns inom denna diskurs. Inom diskursen framträder 6 centrala områden, vilka är: motoriska svårigheter, kommunikations svårigheter, koncentrationssvårigheter, beteendes svårigheter, diagnos och samspel/interaktion som alla visar på att barnet är störande och ägare av sina egna svårigheter. Under dessa områden identifieras specifika ord som synliggjort diskursen. De centrala områdena och de specifika orden som ger sig till känna i det empiriska materialet är:

7.1.1.1 Motoriska svårigheter

Motoriska förmågor hos barnet beskrivs som svårigheter i verksamhetens miljö av pedagogerna. Motoriken ses som ett hinder hos barnet i sitt lärande. Barnet som anses ha motoriska svårigheter behöver enligt pedagogerna hjälp och stöd för att underlätta belastningen för enskilda pedagoger och arbetslaget.

Ett barn som behöver stöd att klara av motgångar både fysiskt och psykiskt.

Ja, det är ett barn som behöver särskilt stöd till motoriken, det är viktigt om det finns stöd för att underlätta arbetet i arbetsgruppen.

Tre utmärkande ord som återkommer i beskrivningarna inom motoriken är “handikapp”, “handikappade barn” och “besitter ett fysiskt handikapp”.

Ett barn som behöver extra stöd när det gäller kroppsligt handikapp.

Ett barn är så kroppsligt handikappat att den inte ens kan sitta upp, utan tar sig fram ålandes.

En pojke med hjärnskada kunde inte gå, hasade sig fram på rumpan, behöver ständig tillsyn.

7.1.1.2. Kommunikativa svårigheter

Pedagogerna beskriver att barnen har svårt med kommunikationen och besitter språksvårigheter eller språkproblem. Barnen förstår inte, kan inte prata och är försenade i språkutvecklingen. En pedagog skriver att barnet inte kan uttrycka sig som vanligt.

Ett barn pratar inte som andra, inte vanligt, utan behöver mycket stöd i sin kommunikation.

Ett barn som inte kan prata, inte förstår allt, inte kan uttrycka sig vanligt, inte kan bli ordentligt förstådd. Problem med kommunikation och samspel med de andra barnen.

I beskrivningar av de kommunikativa svårigheterna träder flerspråkighet, nyanlända och utländsk bakgrund fram. Pedagogerna menar att den kommunikativa förmågan är försenad eller sent utvecklad hos de barn som har fler språk i ryggsäcken.

Barn som språkligt inte ligger i nivå med sina jämnåriga kamrater.

Ett barn med utländsk bakgrund där behovet av stöd syntes vid språkutvecklingen, sent utvecklad i det svenska språket. Det blev ett hinder.

Behovet är ett mer fungerande svenskt språk, då han lättare förhoppningsvis kan lösa konflikter verbalt.

En pedagog menar att språkfel inte går över i första taget. Utan kan vara en bestående svårighet.

Det kan vara ett barn som har ett språkfel, inte bara läspar eller ej kan uttala ord med mera utan något som inte går över i första taget.

En pedagog anser att det är ett hinder när ett barn med språkproblem inte kan hänga med i sagostunderna.

Är okoncentrerad, förstår inte och kan inte följa med i berättelser, sagor, temaarbeten.

7.1.1.3 Koncentrationssvårigheter

Under området koncentrationssvårigheter hittas specificerade ord som, svårt att kontrollera impulser, okoncentrerad, impulsiv, svårt att landa och svårt med gränser samt splittrad. Andan i utsagorna är att barnet ges koncentrationssvårigheter när barnet stör den ordinarie verksamheten med sin energi, spontanitet och fantasi.

Barn som har koncentrationssvårigheter, är svårt att nå fram till.

En pedagog skriver att barnet i verksamheten har svårt med krav och vill inte vara med i större sammanhang där många barn och vuxna ingår. Pedagogen antyder också att barnet har svårt att sortera intryck.

Barnet är ofta glad och nyfiken på saker som är av intresse för hen. När det ställs krav på att till exempel bryta en lek och göra något annat blir ofta detta för svårt och skrik och gråt blir en följd. Barnet upplever att det inte vill vara med i sammanhang där det finns många vuxna och barn. Tycker det är tråkigt, men har i själva verket svårt att sortera alla intryck.

Många av pedagogerna uttrycker att barnen har svårt med gränser i verksamheten, samt vad som betraktas som rätt och fel.

Barnet har svårt med koncentrationen och gränser.

Barnen har svårt med vanliga moment eller situationer och behöver någon form av insats liten eller stor. Det kan vara svårt att förstå sammanhang, rätt och fel.

7.1.1.4 Beteendesvårigheter

Inom fältet beteendesvårigheter syftar pedagogerna till barnets handlingar, reaktioner och uppförande. Barnen beskrivs utifrån deras sätt att vara, och förhålla sig till verksamheten.

Blir hejdlöst ledsen. Gråter långa stunder, flera gånger dagligen för att tillvaron "inte stämmer" med hans förväntningar.

Klart störande för de andra barnen vid samlingar med mera.

Har inte spärrar för vad som är farligt. Börjar att visa upp ett självdestruktivt beteende genom att försöka att skada sig.

På grund av att man aldrig vet när han blir arg. Då ger han sig på de andra barnen. Slåss, bits, spottar. Ger sig på inventarier. Han blir besvärlig.

Knuffar och slag som kommer plötsligt och till synes utan anledning. Blir lätt arg och då kan det inträffa att han slår och att han även biter.

Då slåss hen och de andra barnen blir rädda.

7.1.1.5 Diagnos

Några av pedagogerna uttrycker att en diagnos kan påverka synen på vad som är sjukt och vad som är friskt. Vad som behöver behandlas och vilka åtgärder som kan komma ifråga. Pedagogerna uttrycker följande under området diagnos.

Ofta tänker jag på barn som har någon trolig diagnos, språkstörning eller är försenad i sin utveckling på något sätt.

Det kan vara ett barn som har någon form av funktionsnedsättning. Det kan vara ett barn med diagnos till exempel autism.

Behovet av stöd kan bero på neuropsykologiska hinder men också av fysiska problem hos barnet.

Man behöver inte ha någon form av diagnos för att vara ett barn i behov av stöd.

7.1.1.6 Samspel/Interaktion

Samspel och interaktion benämner de flesta av pedagogerna i enkäten. Barnen har svårt att samspela och svårt med sociala koder. Svårigheter i att interagera med såväl barn som vuxna i sin närhet. Vidare menar pedagogerna att vissa barn inte visar intresse för att samspela.

Barn har svårt med den sociala kontakten med andra barn och har svårt att komma in i lek och inte kan leka.

Svårt med närhet av både barn och vuxna.

Svårt med sociala kontakter, leker helst själv, kan ibland halka in i leken men förstår inte att leken utvecklas och tar nya former.

Han visade inget intresse för andra barn.

7.1.2 Det flexibla systemet

1 pedagog av 25 har uttryckt att barn i behov av särskilt stöd kan vara vem som helst när som helst och att det är beroende av den kulturella och sociala miljö som omsluter barnets verksamhet och livsvärld. Alla specialpedagoger samt 2 av 3 förskolechefer påträffas inom denna diskurs.

Pedagogen beskriver att ett barn i behov av särskilt stöd är:

Ett barn som visar behov av ett lite mer speciellt igenomtänkt förhållningssätt, ett pedagogiskt upplägg som bygger på kunskap och fakta.

Vidare menar pedagogen att:

Noga utifrån barnets behov ha noga genomtänkta gruppaktiviteter och ett upplägg som gör att rullstolen inte blir ett hinder.

Pedagogen fortsätter sitt resonemang med att beskriva möjligheterna med ett barn i behov av särskilt stöd.

Ett barn i behov av särskilt stöd kan också vara en tillgång i barngruppen.

De två förskolecheferna som befinner sig i diskursen Det Flexibla systemet anser att det av pedagogerna krävs förändringar i verksamheten. Förändringar runt rutinerna på förskolan och logistiken över dagen för att främja och förebygga arbetet runt barnen. Förskolecheferna beskriver även att synsätt, förhållningssätt och bemötande samt pedagogers barnsyn behöver reflekteras över och arbetas med. Förskolecheferna uttrycker att, pedagogerna själva är verktyget för att alla barn ska få komma till sin rätt i förskolan.

Barn som på ett eller annat sätt behöver något extra av oss vuxna eller den lärmiljö som barnet vistas i.

Ett barn som kräver att de vuxna på ett eller annat sätt tänker lite extra utifrån barnets behov.

I texterna resonerar förskolecheferna kring pedagoger i behov av särskilt stöd och inte barn i behov av särskilt stöd. Här lägger förskolecheferna vikten vid att pedagogen kan göra det möjligt för barnen att utvecklas och lära i sin egen takt och utefter sina egna förmågor.

När ett barn behöver något mer så blir arbetslaget "pedagoger i behov av stöd".

Pedagoger i behov av särskilt stöd behöver stöttning i att se att det som de redan gör som fungerar bra och få dem att känna tilltro till att lita på att de "gör rätt."

En förskolechef menar att skollagen uttrycker att alla barn ska få möjlighet att utvecklas efter sin egen förmåga så långt som möjligt. Att förskolan är till för alla och att "vi behöver se till så att alla barn får ta plats."

Alla barn ska ha samma förutsättningar att lyckas i förskolan eller skolan. Barn i behov ska ha samma möjligheter fast utifrån sitt behov.

Specialpedagogerna inom diskursen Det flexibla systemet nämner ofta det specifika ordet sammanhang. Att barn blir ett barn i behov av särskilt stöd i ett särskilt sammanhang medan ett barn med samma förutsättningar inte blir det i ett annat sammanhang. Vidare uttrycker specialpedagogerna att definitionen av barn i behov av särskilt stöd ser mycket olika ut i förskolan. De barn som uppfattas "ha problem" eller svårigheter i sin utveckling i ett arbetslag, behöver inte ha det i ett annat arbetslag.

Begreppet är inte statistiskt för mig utan står för det upplevda behovet i ett arbetslag.

Kanske ska vi ändra begreppet till arbetslag, pedagoger i behov av särskilt stöd kring vissa barn.

För mig är ett barn i behov av särskilt stöd ett barn där omgivningen upplever att deras kompetens inte räcker till för att kunna ge barnet det den har rätt till.

7.1.3 Vågen

Diskursen Vågen kännetecknas av att vara i ett dilemma. Att tänka "å ena sidan och å andra sidan", här står de båda övre diskurserna Störande för omgivningen och Det flexibla systemet i varsin vågskål och kan tippa lite olika utifrån vad just den rådande situationen kräver. Här ser man att barnet har problemet men att det är verksamheten, organisationen som ska förändras så att barnet så långt det är möjligt utvecklas och lär i enlighet med styrdokumentet och i jämförelse med gruppen och "alla" barn. 1 förskolechef och 2 pedagoger vistas i Vågen. I förskolechefens text framträder tanken om att något kan vara "å ena sidan och å andra sidan."

Kan innebära att det krävs extraordinära insatser som stödperson, material eller hjälpmedel som utvecklar barnets förmågor på ett särskilt sätt, men behöver inte vara så.

Förskolechefen menar att barnet kan väcka funderingar runt utveckling och lärande samt att barnet behöver hjälp i sin utveckling. Det vill säga barnet äger ett problem inom

kommunikation, motorik eller koncentration men de som arbetar inom verksamheten ska hjälpa barnet. Två vågskålar som behöver balanseras, ett dilemma som behöver diskuteras och problematiseras.

De två pedagogerna anser likt förskolechefen att det är en balans mellan diskursen Störande för omgivningen och Det flexibla systemet.

För mig försöker jag ha tanken att alla barn behöver eller kommer behöva särskilt stöd eller anpassad verksamhet att utvecklas och lära sig, någon gång under förskoletiden.

Begreppet betyder för mig de barn som i vissa delar eller i helhet behöver stöd i förskoleverksamheten. De behöver stöttning för att kunna utvecklas och/eller ha en "bra dag" i förskolan.

Få hela barngruppen att se barnet som alla andra. Att barnet ska känna sig accepterad av de andra i gruppen.

Att hjälpa barnet så att det kan delta i aktiviteter tillsammans med de andra barnen i gruppen.

Ett barn som visar att det har behov av extra stöd för att utvecklas och för vad som är adekvat för att delta i vårt samhälle.

7.2 Språkets betydelse och funktion ur ett maktperspektiv

7.2.1 Störande för omgivningen

Hur pedagogerna beskriver barn visar på vilken makt som är rådande i verksamheten. I det insamlade materialet framträder tydligt en kamp om makten mellan de tre diskurserna Störande för omgivningen, Det flexibla systemet och Vågen. Makten i diskursen Störande för omgivningen uttrycker att individen är bärare av sina egna svårigheter. Här infaller 22 av 25 pedagoger men ingen specialpedagog eller förskolechef. Pedagogerna skriver om barn i behov av särskilt stöd som att barnen är i behov av stöd och hjälp mer än det vanliga barnet är i behov av stöd och hjälp.

Barn som behöver lite mer hjälp än andra att hantera situationer under dagen.

Barn som har behov av lite mer stöd i lärande och utveckling, mycket mera än ett välfungerande barn som har de vanliga förutsättningarna.

Ett barn som behöver mer hjälp och stöd i en viss eller flera situationer som åldern kanske egentligen "brukar" klara av.

Inte ligger i nivå med sina jämnåriga kamrater.

Ett barn som har stora svårigheter att ingå i sammanhang som det förväntas klara av i hänseende till ålder och utveckling.

Det kan vara ett barn som behöver lite extra hjälp och framför allt får vara med barn som fungerar normalt.

Barn som behöver mer av något..... än vad barn generellt behöver.

7.2.2 Det flexibla systemet

Den andra dominerande makten som utspelar sig finns inom diskursen Det flexibla systemet, 1 pedagog, 2 förskolechefer och 3 specialpedagoger verkar inom denna makt.

Jag möter ofta en osäkerhet hos personal när det handlar om att acceptera barns ibland olika behov. Det är lätt att tanken handlar om att "lära att bli som normen".

Barn ska mötas utifrån sina individuella förutsättningar därför har vi full frihet att anpassa utifrån behov utan att behöva tänka rätt och fel.

Ett särskilt stöd kan vara vad som helst. Våra egna tankar kring vad vi tycker ingår i "vanlig undervisning" kommer att påverka när en insats plötsligt värderas som särskild.

En Förskolechef lägger makten i styrdokumentet och lutar sig mot att förskolan ska ge möjligheter för alla barn att utveckla olika förmågor.

Förskolans läroplan anger i strävansmål att vi ska ge barnen möjlighet att utveckla många olika förmågor genom vår verksamhet.

7.2.3 Vågen

Vi har inte hittat något specifikt under språkets betydelse och funktion ur ett maktperspektiv som kan härledas till denna diskurs.

7.3 Tekniker och åtgärder i relation till svårigheter

7.3.1 Störande för omgivningen

De flesta av pedagogerna beskriver att en resursperson, assistent eller extra pedagog i gruppen är en viktig åtgärd vilket utgör ett specifikt område under tekniker och åtgärder i relation till svårigheter. Det andra fältet som är i majoritet är tekniker för kommunikation. Därefter följer tre mindre grenar som vi har utkristalliserat ifrån pedagogernas ord, och det är material och hjälpmedel, samverkan och kompetens.

7.3.1.1 Resurser

Pedagogernas utsagor i texterna lyfter fram att extra resurs i gruppen eller pedagoger som följer barnen för att stötta och fånga upp är en viktig i relation till barn i behov av särskilt stöd. Vidare skriver pedagogerna om att pedagoger behöver finnas i närheten av barnet och agera som ett hjälpjag.

Man har haft stöd i form av elevassistent. En person som är med honom under hela tiden under dagen.

Resurspersonal har tagit extra ansvar till viss del och varit stöd/hjälp för barnet vid behov som barnet ej klarar själv.

Jobbat extra med vissa barn.

Det är viktigt att det finns stöd för att underlätta arbetet till arbetsgruppen.

Personalen jobbade otroligt mycket med detta barn och fick se detta barn gå från klarhet till klarhet.

I alla fall var vi var jättenöjda för vi kämpat väldigt mycket med hans utveckling.

7.3.1.2 Kommunikation

Kommunikation kräver olika tekniker för olika barn. Pedagogerna skriver om TAKK⁴ och AKK i sina texter.

Arbetat med bildstöd och kontaktbok.

Visuella dagsscheman.

TAKK för att stötta språkutvecklingen.

Rita serier för olika händelser.

7.3.1.3 Material och hjälpmedel

Under området material och hjälpmedel, syftas till texter som kopplar motoriska svårigheter till olika tekniker för att underlätta för barnen i verksamheten.

Ett barn behöver en särskild stol, sked och hjälm hos oss.

Det finns ett hinder med ett barn som har så många hjälpmedel, för vi vet inte riktigt vart allt ska få plats.

7.3.1.4 Samverkan

Några pedagoger nämner samverkan som en åtgärd för arbetet runt barn i behov av särskilt stöd. Samverkan mellan olika professioner så som specialpedagog och logoped men även en samverkan mellan förskola och hem.

Logoped och specialpedagog har varit kontaktade och gjort observationer samt gett råd till personal om hur man kan arbeta.

Extra samtal med familj, pedagog och specialpedagog.

7.3.1.5 Kompetens

En pedagog har lyft kompetensen hos de pedagoger som arbetar runt barnen.

Speciell utbildning till pedagoger som arbetar på avdelningen.

⁴ Tecken som AKK (TAKK) är en metod för att stödja kommunikation. TAKK är ett kommunikationssätt för att hörande personer med försenad eller avvikande språkutveckling. Källa: spsm.se

7.3.2 Det flexibla systemet

De tre specialpedagogerna som befinner sig i diskursen Det flexibla systemet skriver i hög grad om förhållningssätt, samspel och samverkan.

Vi i verksamheten har ansvaret att forma dels förhållningssätt och miljö och pedagogik utifrån barnets funktion och behov.

Kartläggning på organisation, grupp och individnivå.

Öka pedagogers medvetenhet och kunskap om kraften i samspel och interaktion. Och om kraften i den språkliga definitionen om barnet.

Genom handledning få formulera sin vardag under trygga former och på så vis få syn på hur man på ett eller annat sätt påverkar, samskapar till barnet. Öka medvetenheten om samspelets möjligheter.

En specialpedagog beskriver sina tankegångar kring begreppet inkludering.

De senare åren har vi försökt bli trygga med begreppet inkludering- men jag tror att begreppet har skapat en rädsla, -tänk om min anpassning för detta barnet uppfattas som segregering.

De två förskolecheferna skriver om relationen mellan pedagog och barn, handledning och samverkan de beskriver att det kan göras mycket i den verksamhet som är.

Inom förskolan idag är det några barn i varje grupp som behöver extra anpassning, t.ex. bildstöd, hjälp i leken, språkstöd. Detta stödet menar jag kan ges av den personalen på avdelningen som känner barnet bäst och som har byggt relation.

Handledning till hela arbetslag kring enskilda barns eller gruppens sociala behov. När ett barn behöver något extra så blir ofta arbetslaget "pedagogerna" i behov av stöd.

Samspel med föräldrar, täta uppföljningar där vi enas om gemensamt förhållningssätt och lär av varandra.

Samspel med specialpedagog som utifrån observationer kan handleda personal angående förhållningssätt.

Den enda pedagog som befinner sig i diskursen beskriver observationer, positiva relationer, och genomtänkta miljöer som tekniker för ett barn i behov av särskilt stöd.

Observation av lekmiljöer.

Arbeta för en positiv relation med barnet. Och skapa tillfällen för lek och ha glimten i ögat mellan barnet och mig.

Genomtänkt miljö t.ex. bordsplacering, plats i tamburen. Samt skapa en egen väg för barnet under dagen och inte sträva efter att alla måste göra lika.

7.3.3 Vågen

Inom diskursen Vågen skriver två pedagoger om att gruppen måste få förståelse för de behov som finns hos enskilda barn.

Gjort de andra barnen i gruppen införstådda i behoven så de inte ser det som något konstigt och vill hjälpa till.

Det finns de barn som inte fungerar i den "vanliga" förskoleverksamheten med till exempel lokaler, barnantal, rutiner och så vidare där olika insatser och behov behöver ses över.

Barnet behöver inte ingå i alla rutiner under dagen, det kan till exempel ha lek istället för att ingå i samlingen, vi behöver vara flexibla när barnet inte vill delta i en aktivitet.

Förskolechefen inom diskursen Vågen skriver:

De allra flesta barn fångas av vår verksamhet och vi kan se deras utveckling på olika sätt. Ibland väcker en del barn funderingar, vi ser inte att de utvecklas, att de har svårigheter med någon eller några förmågor. Flertalet av dem kan vi stötta genom att göra extra anpassningar.

7.4 Sammanfattning

7.4.1 Sammanfattning av diskursen Störande för omgivningen

Diskursen Störande för omgivningen karakteriseras av att barnen sorteras ut efter ett normalitetstänk och härigenom utsätts för särskilda tekniker och åtgärder. Inom diskursen fokuserar man på att hitta förklaringsmodeller i individen. Individen äger problemet eller svårigheterna och pedagogerna ska hitta lösningar som kompenserar barnet och föra barnet så nära uppfattad norm som möjligt går. En övervägande dominans av pedagogerna 22 av 25, befinner sig inom denna diskurs, enbart tre pedagoger avviker. Vilket utgör en stor makt som pedagogerna besitter inom verksamheten. Diskursen visar att pedagogerna i verksamheten, de som arbetar närmast barnen lokaliserar och ser barn som individer med sina egna svårigheter och problem. Intressant i resultatet är att ingen specialpedagog eller förskolechef har uttryckt barn i behov av särskilt stöd som bärare av svårigheter eller sett på barn utifrån ett normalitetstänk.

7.4.2 Sammanfattning av diskursen Det flexibla systemet

Diskursen Det flexibla systemet får betydelsen att fokus i hur det beskrivs om barn i behov av särskilt stöd ställs i förhållande till den miljö som finns i förskolan samt det synsätt och förhållningssätt som finns bland pedagoger, specialpedagoger och förskolechefer inom förskolan. En pedagog, två förskolechefer och tre specialpedagoger befinner sig inom diskursen Det flexibla systemet. Inom denna diskurs beskriver pedagogen om att det är de själva, verksamheten och omgivningens miljö som är i behov av särskilt stöd för att kunna bemöta barnet på bästa sätt för att optimal utveckling och lärande ska ske. Förskolecheferna beskriver om behov av särskilt stöd i relation till de strävansmål som finns i förskolans styrdokument. Specialpedagogerna nämner att organisation, grupp och individ måste samverka och interagera för att möjliggöra barnets utveckling. Fokus ligger på hur pedagogerna ska kunna tillämpa sina förmågor och sin kompetens för att lyfta alla barn som ses ha svårigheter med verksamhetens miljö och omgivning.

7.4.3 Sammanfattning av diskursen Vågen

Två pedagoger och en förskolechef förefaller vara i diskursen Vågen. De nämner hur komplext det kan vara med barn i behov av särskilt stöd. Då ett barn i en verksamhet kan vara i behov av särskilt stöd där, men inte i en annan verksamhet. Här gör sig vågskålen synlig då det beror på hur verksamheten har möjlighet att anpassa sig efter det barn som anses vara ett barn i behov av särskilt stöd. Dilemmat ligger i att barnet har problem och att den arena som barnet befinner sig på behöver anpassas efter just det barnets behov. Här tas även ställning till att förskolan har strävansmål och att barn är olika med olika förutsättningar och behov.

8. Diskussion

8.1 Metoddiskussion

Utifrån studiens syfte och frågeställningar valde vi att använda oss av den diskursanalytiska ansatsen eftersom talet, skriften och språket om barn i behov av särskilt stöd skildrar vilka kunskaper och föreställningar som råder runt dessa barn i förskolan. Diskursteorin menar att språket och de sociala handlingarna har stor betydelse för hur barnet konstrueras i den pedagogiska verksamheten (Börjesson 2003).

Winther Jørgensen och Phillips (2000) hävdar att "diskurser inte är något man finner i verkligheten utan något man konstruerar med utgångspunkt i de frågor man ställer i sitt projekt" (s. 140). I studien har vi reflekterat över vår roll och vilken betydelse den spelat för studiens resultat. Vi har träffat alla respondenter så vi är medvetna om att vi kan ha påverkat deras svar genom det mötet, sättet vi presenterat oss, undersökningens syfte och tillvägagångssättet på. En information har använts vid alla möten med respondenterna som beskrivit vad som är viktigt att veta inför besvarandet av enkäten. Informationen har dock oundvikligen varierat något beroende på hur det berättats samt i vilken ordning. Vid varje tillfälle har någon fråga ställts vilket lett till lite varierad betoning på olika delar av informationen.

Vi har båda deltagit vid fyra av de sju möten som genomförts med respondenterna. Övriga tillfällen varierade det vilken av oss som deltog. Den inledande informationsstunden har påverkats av våra personligheter. Hur det påverkat resultatet är svårt att veta men att det har haft påverkan är vi medvetna om. Genom vårt sätt att uttrycka oss är det möjligt att respondenterna fått en uppfattning om vilka svar som förväntats av dem. Hade resultatet sett annorlunda ut om enkäterna skickats ut med mejl till varje deltagare? Vår reflektion är att deltagarna inte tagit del av undersökningens syfte och tillvägagångssätt på samma sätt om de fått enkäten skickad till sig istället för vårt besök. Vi tror att vi uppnått ett större engagemang hos respondenterna eftersom de träffat oss som genomför undersökningen. Det kan också ha påverkat deras sätt att uttrycka sig.

Beslutet att besöka alla respondenter beror på två orsaker. Vår generella erfarenhet är att många inte svarar på enkäter som skickas ut och vi eftersträvade en hög svarsfrekvens. Vi ville också styra längden på svarstiden eftersom vi strävade efter spontanitet i svaren. I denna studie har alla enkäter besvarats på samma tid och frågorna var okända för varje respondent då svarsstunden började. Alla deltagare har getts lika förutsättningar och möjligheter att delge svar.

Några respondenter har uttryckt att de känt sig begränsade av att svara i enkätform. De hade föredragit att bli intervjuande för att kunna berätta och förklara ytterligare. Några har uttryckt att svarstiden varit för knapp. De har upplevt att de inte fått med det de ville berätta. Några har berättat att de har svårt att formulera sig i skrift. Hur mycket detta har påverkat vårt resultat och vilket resultat vi hade fått genom att istället använda intervjuer är spännande tankar. Fokusgrupper⁵ anses vara särskilt lämpade inom denna undersöknings diskurs enligt Winther Jørgensen och Phillips (2000). Valet av enkät som undersökningsform gjordes för att fler skulle våga uttrycka sin åsikt, ge respondenten anonymitet samt att alla skulle få samma utrymme att uttrycka sina tankar.

En annan anledning till valet av enkätundersökning är att det möjliggjort för oss att ta del av så många respondenters utsagor som möjligt. Det är 32 deltagare i studien och det antalet hade varit svårt att uppnå med fokusgrupper som verktyg. Det hade varit komplicerat att få respondenter att avsätta tiden som krävs och det hade erfordrat mer tid av oss att leda fokusgrupperna. Undersökningen hade också blivit mer omfattande i tid eftersom transkribering av intervjuer krävt det.

Vi har funderat mycket på hur vi formulerat frågorna i enkätundersökningen och hur det påverkat vårt resultat. Börjesson (2003) menar att enkäter producerar åsikter, känslor och viljor. Han poängterar också att hur frågor ställs i en enkät vilar inom någon diskurs, både hos den som frågar och hos den som svarar. Vilka frågor har ställts och hur har de tolkats? Två av tre frågor i enkätundersökningen har varit lika för alla respondenter. Den tredje frågan har skiljt sig åt mellan pedagoger, specialpedagog och förskolechef. Pedagogerna ombads beskriva ett barn i behov av särskilt stöd som de mött. Specialpedagoger och förskolechefer har istället ombetts beskriva vilka barn som enligt dem är i behov av särskilt stöd.

Undersökningens resultatet visar att svaren avviker från varandra beroende på vilken yrkeskategori som besvarat dem. Det är ett resultat som förvånat oss. Vi hade förväntat oss varierande svar men inte att skillnaderna så tydligt skulle vara mellan de olika yrkesgrupperna. Det ger oss tankar om vidare forskning kring vad det är som gör att det blir så stora skillnader mellan yrkesgrupper som arbetar nära tillsammans för barn i behov av särskilt stöd i förskolan.

8.2 Resultatdiskussion

Studiens syfte var att undersöka hur barn i förskolan konstrueras till att bli barn i behov av särskilt stöd genom pedagoger, förskolechefer och specialpedagogers utsagor. Resultatet visar att det finns olika syn på begreppet och olika sätt att uttrycka sig om barn och förskoleverksamheter. Detta gör att det skapas olika sanningar runt barn och förskolans verksamhet vilket påverkar de tekniker och åtgärder som vidtas inom förskolan.

8.2.1 Definition av begreppet barn i behov av särskilt stöd

Hur begreppet barn i behov av särskilt stöd definieras varierar i undersökningen. Bland pedagogerna beskrivs barn med diagnos, barns motorisk-, kommunikations-, koncentrations- och beteendevårigheter samt barn med svårigheter i samspel/interaktion som huvudsakliga

⁵ Fokusgrupp är en slags gruppintervju med 3-6 deltagare. Deltagarna har något gemensamt och intervjuaren ställer frågor som besvaras med svar från gruppen men också med individuella svar enligt Stukat (2011).

områden kring begreppet. Bland förskolechefer och specialpedagoger förekommer främst definitionen om att barn i behov av särskilt stöd är barn som behöver något extra av de vuxna och den lärmiljö som barnet vistas i. Många respondenter använder ordet "lite" i samband med att de beskriver barnets svårigheter. Detta kan förstås som att det finns en osäkerhet kring begreppet och dess betydelse vilket gör att de beskriver barnet och dess svårigheter med fraser som "lite svårare än andra" och "lite mer hjälp". Vårt resultat överensstämmer med forskningsprojektet PEGS som Sandberg och Norling (2009) relaterar till där pedagogernas definition kring begreppet barn i behov av särskilt stöd utgick från begreppen funktionsnedsättning, utvecklingsförsening samt socialt fungerande.

Sandberg och Norling (2009) lyfter fram att det inte finns någon tydlig känd kriterie för förskolans pedagoger för hur förskolan ska definiera begreppet barn i behov av särskilt stöd. Vidare beskriver de att pedagogernas upplevelse av ett barn och hur de kan hantera barnet påverkar hur definitionen av begreppet barn i behov av särskilt stöd blir. Vårt resultat visar att specialpedagogerna lyfter problematiken med att ett barn kan vara ett barn i behov av särskilt stöd i en förskolas verksamhet men inte på en annan. Begreppet är inte statistiskt hos specialpedagogerna utan ses som ett upplevt behov hos pedagogerna. 22 av de 25 pedagogerna i undersökningen ser barnet som bärare av svårigheter och problem vilket syns tydligt i utsagor, ord som " barnet har stora svårigheter att ingå i sammanhang som det förväntas klara av". Utifrån Vygotskijs (1995) tankar har alla människor oavsett förmåga någonting att tillföra. I den dagliga interaktionen skapas kunskap och det sociala samspelet är grunden för lärande.

8.2.2 De olika diskurserna

Vår undersökning visar tydligt att det finns två dominerande diskurser och en mindre diskurs inom organisationen. De två dominerande diskurserna är Störande för omgivningen där vikten läggs på att svårigheter som uppstår ägs av barnet. Diskursen Det flexibla systemet karakteriseras av att det är miljön och organisationen som är bärare av de svårigheter som uppstår kring ett barn. Den tredje och mindre diskursen Vågen utmanar de båda andra diskurserna genom att belysa dilemmat i att barnet har svårigheter och att den miljö som barnet befinner sig i behöver anpassas efter just det barnet.

Diskursen Störande för omgivningen liknar Nilholms (2007) kompensatoriska perspektiv. Han menar att perspektivet riktar fokus på individen som bärare av problemet. Ahlbergs (2007) perspektiv, det individinriktade, beskriver en likvärdig syn på barnet. Diskursen Det flexibla systemet överensstämmer med Nilholms (2007) kritiska perspektiv och Ahlbergs (2007) deltagarperspektiv. Perspektiven söker orsaker till barnets olika behov utanför barnet. Diskursen Vågen påminner om dilemma perspektivet som Nilholm (2007) lyfter upp. Dilemma perspektivet problematiserar de ovan nämnda perspektiven och menar att dilemmat ligger i att anpassa lärandemiljö och barns olikheter till en likvärdig kunskapsutbildning. Ahlbergs (2007) tredje perspektiv det kommunikativa- relationsinriktade perspektivet lyfter fram sambandet emellan den sociala praktiken och den enskilda individens förutsättningar.

Studiens resultat visar att det är stor skillnad i hur pedagoger, specialpedagoger och förskolechefer uttrycker sig om barn i behov av särskilt stöd, hur de definierar begreppet barn i behov av särskilt stöd samt vilka tekniker de förespråkar för att minimera hinder och skapa möjligheter. 22 av 25 pedagoger finns inom diskursen Störande för omgivningen medan alla tre specialpedagoger, två förskolechefer, samt en pedagoger ryms inom diskursen Det flexibla systemet. Den mindre diskursen Vågen representeras av en förskolechef och två pedagoger.

Vårt resultat har likheter med PEGS-studiens resultat som Sandberg och Norlings (2009) refererar till. PEGS-studien visade att 70% av de pedagoger inom förskolan som ingick i studie utgick från ett barnperspektiv som kan liknas med vår diskurs Störande för omgivningen. Resterande pedagoger innefattades av ett organisationsperspektiv som kan liknas med vår diskurs Det flexibla systemet.

Inom diskursen Störande för omgivningen uttrycker sig pedagogerna på ett sätt som att barn i behov av särskilt stöd behöver stöd i sin utveckling och lärande i större utsträckning än andra barn som anses vara mer välfungerande. Pedagogerna gör ofta jämförelser mellan olika barn i sina beskrivningar i resultatet. De använder formuleringar som “mer hjälp än andra”, “mer hjälp och stöd än som åldern brukar klara av”, “klara av det som förväntas i förhållande till ålder och utveckling” och “barn som behöver mer än vad barn behöver generellt”. Detta stämmer väl överens med det resultat som Pallas (2011) studie visar om att pedagogerna inom förskolan använder den sociala konstruktionen av ålder och vad det innebär som en måttstock för vad som anses som normalt respektive avvikande för ett barns beteende samt vad det kan och inte kan i en viss ålder.

Medan pedagogerna inom diskursen Störande för omgivningen uttrycker sig enligt ovan har definitionen på begreppet ett helt annat fokus inom diskursen Det flexibla systemet. Här läggs fokus helt på miljön och omgivningen. Beskrivningar som “barn som behöver något extra av oss vuxna”, “extra av den miljö de vistas i” “omgivningens kompetens räcker inte till för att ge barnet det den har rätt till” är vanliga inom denna diskurs. Detta synsätt stämmer väl med de styrdokument som förskolan ska förhålla sig till i sitt uppdrag; Skollagen (SFS 2010:800) och Läroplan för förskolan (Skolverket 2010). Skolverket (2013) belyser vikten av att barn i behov av särskilt stöd inte ska förstås som en egenskap hos barnet utan alltid i en relation till den miljö och situation barnet befinner sig i. Inkludering enligt Lutz (2006) innebär att anpassa förskolans miljö efter barnet och inte tvärtom. Assarsson (2007) poängterar att pedagoger behöver vidta försiktighet med att likställa inkludering med integrering då integrering innebär mer fokus på individ istället för på miljön och helheten runt barnet. Nilholm (2007) beskriver inkludering som att helheten ska anpassas efter delarna medan integrering innebär att delarna ska forma sig efter helheten. En specialpedagog i undersökningens resultat problematiserar begreppet inkludering och att pedagoger upplever en rädsla för att de anpassningar som görs för barnet kan uppfattas som en exkludering av omgivningen.

8.2.3 Diskursernas kamp

Det pågår en diskursiv kamp (Winther Jørgensen & Phillips 2000) mellan de tre diskurserna som vi utkristalliserat i empirin. Det pågår en ständig strid, antagonism mellan diskursernas sätt att se på och uppfatta världen vilket skapar olika sanningar, språk och tekniker. Diskursen Vågen utmanar de övriga två diskurserna. Alla tre diskurserna kämpar för att uppnå hegemoni, dvs försöker att säkra respektive diskurs sätt att uttrycka sig om och förstå världen. Winther Jørgensen och Phillips (2000) poängterar att diskursteorins utgångsläge är att ingen diskurs kan etablera sig totalt utan det pågår en ständig kamp mellan de olika diskurserna.

Diskursernas kamp inom organisationen påverkar synen på barnet och formar verksamheten i förskolan. Vi ser diskurserna i vårt resultat men organisationen är inte medvetna om att det är dessa som råder eftersom diskurser är osynliga för den som ingår i den. Börjesson (2003) menar att diskursanalys gör det möjligt att se det märkvärdiga i något som framgår som

naturligt. Att studera diskurser är att reflektera över vad som sägs, hur det sägs och hur det skulle kunna ha sagts. Det finns en hierarki inom organisationen där förskolechefer och specialpedagoger har mandat att förespråka ett mer relationellt synsätt (Persson 2003) för pedagogerna i enlighet med Skolverket (2013). Frågan är om de har legitimitet att kunna påverka. Legitimiteten berörs av den pågående striden, antagonismen mellan de olika diskurserna. Den diskurs som utkristalliserats som Störande för omgivningen är stark bland pedagogerna och pedagogerna är fler till antalet än förskolecheferna och specialpedagogerna inom organisationen och det kan bli svårt att få genomslagskraft till förändring. Foucault (2008) anser att det inte finns en rådande makt utan den pågår parallellt i de lokala verksamheterna i form av underkastelse eller dominans.

8.2.4 Faktorer som påverkar diskurserna

8.2.4.1 Kompetens och utbildning

Resultatet i studien visar att kompetens och utbildning påverkar synen på barn i behov av särskilt stöd. Inom diskursen Störande för omgivningen finns enbart pedagoger. Inom diskursen Det flexibla systemet finns främst specialpedagoger och förskolechefer och inom diskursen Vågen finns pedagoger och förskolechef. Är det en slump att de olika yrkeskategorierna dominerar inom olika diskurser? Respondenternas kunskap och erfarenhet av barn i behov av särskilt stöd har stor betydelse. Alla specialpedagoger och förskolechefer har utbildning som pedagoger och en vidareutbildning. Persson (2003) framskriver att kunskap ger människan maktposition som ligger till grund för handlande inom organisationer. Pedagogernas utbildning är inte känd i denna undersökning. Vår generella uppfattning är att utbildning bland pedagoger inom förskola varierar mellan att inte ha någon utbildning, att vara barnskötare, förskollärare eller ha annan likvärdig utbildning. Utifrån resultatet dras slutsatsen att det relationella perspektivet (Persson 2003) är mer utbrett bland de yrkesgrupper i undersökningen som har högre utbildning; specialpedagoger och förskolechefer. Funderar man vidare kan det tänkas att specialpedagogernas synsätt på barn har skapats eller påverkats mot ett mer relationellt synsätt under deras specialpedagogutbildning. Det kan också vara så att de har haft ett relationellt synsätt under sin yrkesverksamma tid som pedagog och därför valt fortsatt utbildning för att få större påverkansmöjligheter att förändra pedagogers syn på barn och verksamhet. Detta i likhet med hur Skolverket (2010, 2013) betonar vikten av pedagogernas förmåga att förstå och samspela med barnet så att förskolan blir ett positivt stöd för barn i svårigheter. Undersökningens resultat visar också ett samband mellan de olika yrkeskategorierna och hur mycket de refererar till förskolans styrdokument i sina svar. Specialpedagoger och förskolechefer visar förtrogenhet med vad som står i förskolans styrdokument (SFS 2010:800, Skolverket 2010) genom att de refererar till dessa i sina utsagor. Pedagogerna refererar inte till styrdokumentet i samma utsträckning.

8.2.4.2 Tidigare erfarenhet

Resultatet i studien åskådliggör att en faktor som spelar roll för hur barn konstrueras till att bli ett barn i behov av särskilt stöd i förskolan är vad respondenterna har för erfarenheter. Deras erfarenheter påverkar hur de beskriver möten med olika barn samt vilka tekniker och åtgärder som de erfarit fungera. Palla (2011) poängterar att pedagogers erfarenhet av olika svårigheter har lärt dem att möta behoven och hitta lösningar. Olika barn väcker olika känslor bland pedagoger, specialpedagoger och förskolechefer som påverkar synen på barnet samt relationen till varje barn som Kinge (2000) skildrar. Sättet att se på barnet påverkar vilka tekniker pedagogerna på förskolan väljer att vidta i verksamheten. Den enda pedagogen inom

diskursen Det flexibla systemet uttrycker vikten av en positiv relation samt glimten i ögat med barnet.

Ytterligare en orsak som spelar in för hur barnsynen ser ut i dag beror på förskolans historiska bakgrund. Under olika perioder har olika perspektiv dominerat och under 1970-talet präglades synen av Piagets teorier om barns kognitiva utveckling och stadieteorier. SOU (1972:26, 1972:27) är influerade av Piagets teorier. Många av de pedagoger som arbetar i förskolor i dag var verksamma på 1970-talet då Piagets tankar om barn dominerade. En del av hans teorier lever kvar inom förskolorna genom pedagogernas medvetna eller omedvetna syn och förhållningssätt till barn. Många pedagoger beskriver barns utveckling som "mognad", "barns ålder", "inte i nivå med jämnåriga". Detta ser Pallas (2011) i sin studie då hon relaterar till att de olika tolkningarna av de utvecklingspsykologiska teoribildningar som har funnits över tid inom förskolan har påverkat de diskurser som skapats om barn, utveckling, lärande och socialisation inom förskolan.

8.2.4.3 Närheten till barnet

Studien resultat uppvisar att det finns ett samband mellan hur barn konstrueras i förskolan till att bli i behov av särskilt stöd och de olika yrkeskategoriernas närhet till barnen i det dagliga arbetet. Pedagogerna som arbetar närmast barnen är de som finns i diskursen Störande för omgivningen medan de yrkeskategorier som inte möter barnen dagligen uttrycker ett mer relationellt perspektiv (Persson 2003) och dominerar i diskursen Det flexibla systemet. Är det lättare att ha ett relationellt perspektiv och förespråka det synsättet när man inte är nära barnet och möter det i alla situationer som sker på förskolan under en dag? Är det så att pedagoger som har daglig fysisk och psykisk kontakt med barnen, skapar en känsla av frustration och otillräcklighet i samspelet med barnet och då lättare lägger problemet eller svårigheterna som uppstår på barnet? Ineland, Molin & Sauer (2009) menar att barn lär sig om sin funktionsnedsättning i interaktion med omgivningen och att det påverkar hur barnet uppfattar sig själv.

Det kan också finnas ett samband mellan de olika yrkeskategorierna och dess förmåga samt tid till reflektion. Många pedagoger arbetar hela dagen i barngrupp och har begränsad tid till reflektion och analys av verksamheten samt sitt egna förhållningssätt. Detta betonar också Lutz (2006) då han menar att pedagoger inom förskolan saknar tid och utbildning för att reflektera, diskutera och dokumentera de metoder som används för barn i behov av särskilt stöd. Vidare anser han att när pedagoger har begränsad reflektionstid blir resultatet att pedagogerna söker svårigheterna hos barnet vilket medför enkla lösningar på komplexa problem.

När vi analyserar studiens resultat och ser att de dominerande diskurserna som råder i organisationen uttrycker stora skillnader i konstruktionen av begreppet barn i behov av särskilt stöd. Har de olika yrkeskategorierna svarat på studiens frågeställningar utifrån sin egen syn och sina tankar eller har de svarat som de upplever sig förväntas svara? Specialpedagogerna och förskolechefernas svar är snarlika och det märks att de är väl insatta i förskolans styrdokument. Kan det vara så att pedagogerna ser ett tillfälle att uttrycka sin eventuella frustration över den otillräcklighet som de eventuellt upplever i sitt dagliga arbete? När respondenterna beskriver vilka tekniker de tillämpar i förhållande till behovet uttrycker alla pedagoger att det behövs extra resurs i form av en person för att kunna genomföra en bättre verksamhet för barnet. Förskolecheferna och specialpedagogerna uttrycker inte alls

behovet av en extra resurs i form av en person som en framgångsfaktor bland metoderna. De förespråkar istället samverkan och vikten av ett medvetet förhållningssätt bland pedagogerna.

Enligt Ahlberg (2007) borde morgondagens forskning stärka specialpedagogikens identitet genom nya perspektiv och försök till teoriutveckling. Till exempel skapa arenor för kommunikation som ger utökade möjligheter för teori och praktik att mötas. Det vi sett i vår empiri är att pedagogerna beskriver barnen utifrån ett kompensatoriskt perspektiv medan specialpedagoger och förskolechefer har ett mer kritiskt- och dilemmaperspektiv i sina beskrivningar om barn i behov av särskilt stöd (Nilholm 2007). Kan det vara så som Ahlberg (2007) skriver att teori och praktik behöver mötas och kommuniceras så att verklighet och vision kommer närmare varandra? Ett övergripande dilemma som vi kan se i vår empiri är att alla barn ska ges en likvärdig utbildning samtidigt som alla barns olika egenskaper, förmågor och erfarenheter kräver anpassning i förskolan.

9. Fortsatt forskning

I en vidare forskning skulle det vara av intresse att se om de diskurser som är rådande inom den kommun som vi utfört vår studie i även återspeglas i andra kommuner. Hur ser det ut i den svenska förskolans verksamhet och organisation? Dominerar en barnsyn som ser barnet som bärare av sina svårigheter bland pedagogerna på förskolan?

Skolutveckling är ett begrepp som vi har diskuterat i relation till vårt resultat. Det skulle vara intressant i en vidare forskning att få leda ett skolutvecklingsprojekt i kommunen. Implementering av vår skollag och styrdokument som bygger på relationella tankar, i en nära samverkan av alla professioner i organisationen skulle vara grundstenen i projektet. Där specialpedagogerna och förskolecheferna i handledningstillfällen höjer medvetenheten och kompetensen hos pedagogerna. Projektet skulle kunna genomsyra det Ahlberg (2007), förespråkar, att koppla samman teori och praktik för att föra professionerna närmare varandra.

10. Referenslista

- Ahlberg, A. (2007) Specialpedagogik-ett kunskapsområde i utveckling. I Nilholm, C. & Björck-Åkesson, E. (Red.) (2007). Specialpedagogisk forskning – sex professorer om forskningsområdet och forskningsfronterna. (s. 66-84). Vetenskapsrådets rapportserie 5:2007. Stockholm: Vetenskapsrådet.
- Ainscow, M. (1998) Would it work in theory?: arguments for practitioner research and theorizing in special needs field. In Clark, C. Dyson, A. Millward, A. (Ed.) Theorising special education. (s.7-20) London and New York: Routledge.
- Assarsson, I. (2007). Talet om en skola för alla. (Malmö, Studies in educational Sciences No 28) Malmö: Malmö Högskola, Lärarutbildningen. se Hämtad 150104 från www.mah.se/muep
- Bergström, G., & Boréus, K. (red.). (2005) Textens mening och makt: Metodbok i samhällsvetenskaplig textanalys. Lund: Studentlitteratur.
- Bergström, G., & Boréus, K. (red.). (2012) Textens mening och makt: Metodbok i samhällsvetenskaplig textanalys. (sid 353-411) Lund: Studentlitteratur.
- Brodin, L. & Lindstrand, P. (2003). Perspektiv på IKT och lärande för barn, ungdomar och vuxna med funktionshinder. Lund: Studentlitteratur.
- Börjesson, M. (2003) Diskurser och konstruktioner. En sorts metodbok.
Lund: Studentlitteratur
- Danielsson, L. & Liljeroth, I. (1996) Vägval och växande. Förhållningssätt, kunskap och specialpedagogik för yrkesverksamma hjälpare. Stockholm: Liber AB
- Engquist, A. (1996) Om konsten att samtala. Krisianstad: Rabèn Prisma

- Fischbein, S. Specialpedagogik i ett historiskt perspektiv. I Nilholm, C.& Björck-Åkesson, E. (Red.). Specialpedagogisk forskning – sex professorer om forskningsområdet och forskningsfronterna. (s. 17-35). Vetenskapsrådets rapportserie 5:2007. Stockholm: Vetenskapsrådet.
- Foucault, M. (1982/2000). The subject and power. In J. D. Faubion (red.). Power: Essential works of Foucault 1954- 1984. Volume 3 (pp. 326-348). London: Penguin books.
- Foucault, M. (2008). Diskursernas kamp. Texter i urval av Thomas Götselius & Ulf Olsson. Stockholm/Stehag: Brotus Östlings Bokförlag Symposium.
- Foucault, M (2009). Övervakning och straff: Fängelsets födelse (4:e uppl.) Lund: Arkiv förlag.
- Gustafsson, L. H. (2011) Förskolebarnets mänskliga rättigheter. Lund: Studentlitteratur AB
- Gerdin, M.,& Sjöblom, Y. (1995) Från Fröbls gåvor till Reggios regnbåge. Stockholm: Bonnier Utbildning AB
- Hundeide (2006) Sociokulturella ramar för barns utveckling-barns livsvärldar. Lund: Studentlitteratur AB
- Ineland, J. Molin, M. Sauer, L. (2009). Utvecklingsstörning, samhälle och välfärd. Malmö: Gleerups utbildning AB.
- Jakobsson, A. (2012). Sociokulturella perspektiv på lärande och utveckling. Lärande som begreppsmässig precisering och koordinering. (s. 152-170) I Pedagogisk forskning i Sverige 2012 årg: 17 nr: 334. Hämtad 150402 från http://dspace.mah.se/bitstream/handle/2043/15890/ sociokulturella_perspektiv.pdf?se
- Kinge, E. (2000) Empati hos människor som möter barn med särskilda behov. Lund: Studentlitteratur AB

- Lutz, K. (2006) Konstruktioner av det avvikande barnet- En kritisk fallstudie angående utvecklingsbedömningar av yngre barn. (Malmö Studies in Educational Sciences: Licentiate Dissertation Series 2006:2) Malmö: Malmö Universitet, Lärarutbildningen. Hämtad 141001 från www.mah.se/muep
- Lutz, K. (2013) Specialpedagogiska aspekter på förskola och skola. Möte med det som inte anses lagom. Stockholm: Liber
- Markström, A-M (2005) Förskolan som normaliseringspraktik- en etnografisk studie. (Linköping Studies in Pedagogic Practices • 1 • 2005). Linköping: Linköpings universitet, Institution för Utbildningsvetenskap. Hämtad 150201 från <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:223570/FULLTEXT01.pdf>
- Nilholm, C. (2007). Perspektiv på specialpedagogik. Lund: Studentlitteratur.
- Palla, L. (2011). Med blicken på barnet- Om olikheter inom förskolan som diskursiv praktik. (Malmö Studies in Educational Sciences No. 63) Hämtad 141023 från www.mah.se/muep
- Persson , B. (2003). Elevers olikheter och specialpedagogisk kunskap. Stockholm: Liber
- Persson, B (2007). Svensk specialpedagogik vid vägskäl eller vägs ände? I C. Nilholm & E. Björck-Åkesson (Red). Specialpedagogisk forskning – sex professorer om forskningsområdet och forskningsfronterna. (Vetenskapsrådets rapportserie 5:2007. Stockholm: Vetenskapsrådet.
- Rose, N. (1995). Politisk styrning, auktoritet och expertis i den avancerade liberalismen. I K. Hultqvist & K. Peterson (red.), Foucault, namnet på en modern vetenskaplig och filosofisk problematik: Texter om maktens mentaliteter, pedagogik, psykologi, medicinsk sociologi, feminism och bio- politik (ss. 41-59). Stockholm: HLS Förlag.
- Proposition 2004/05:11. Kvalite i förskolan.
Hämtat 150315 från : <http://www.government.se/content/1/c6/03/06/55/d7bb2dd5.pdf>

Svenska Unescorådet. (2006) Salamankadeklarationen

Sandberg, A., Norling, M. Pedagogiskt stöd och pedagogiska metoder. (2009). I Sandberg, A
(Red) Med sikte på förskolan-barn i behov av stöd. (37-54) Lund: Studentlitteratur.

SFS 2010: 800. Skollag. Stockholm: Utbildningsdepartementet.

Skolverket(2010) Läroplan för förskolan, Lpfö 98. Stockholm: Edita

Skolverket (2013) Skolverkets allmänna råd med kommentarer- förskolan.
Stockholm: Elanders Sverige AB.

Socialstyrelsen (1993) Pedagogiskt program för förskolan.

(Allmänna råd från Socialstyrelsen 1987:3). Stockholm: Socialstyrelsen

SOU 1972:26. Förskolan del 1.

Hämtad 150315 från: http://weburn.kb.se/metadata/562/SOU_260562.htm

SOU 1972:27. Förskolan del 2.

Hämtad 150315 från: http://weburn.kb.se/metadata/565/SOU_260565.htm

Stukat, S. (2005). Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap.

Lund: Studentlitteratur.

Stukat, S. (2011). Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap.

Lund: Studentlitteratur.

Trost, J. (2005). Kvalitativa intervjuer. (3:e rev upplagan). Lund: Studentlitteratur.

Vetenskapsrådet (2002) Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig
forskning. Hämtad 150201 från

http://lincs.gu.se/digitalAssets/1268/1268494_forskningsetiska_principer_2002.pdf

Vygotskij, L. S. (1995). Fantasi och kreativitet i barndomen. Göteborg: Daidalos

Vygotskij, L. S. (1999). Tänkande och språk. Göteborg: Daidalos.

Winther Jørgensen, M. Phillips, L. (2000). Diskursanalys som teori och metod.

Lund: Studentlitteratur.

Bilaga 1.

Enkätfrågor till förskolechefer och specialpedagoger inom förskolan

Arbetade år: 0-5 5-10 10-15 15-20 20-25 25-30 över 30

1. Vad innebär begreppet; Barn i behov av särskilt stöd för dig?
2. Vilka barn är enligt dig, barn i behov av särskilt stöd?
3. Beskriv vilka insatser eller åtgärder du har sett eller gjort i relation till barn i behov av särskilt stöd?

Enkätfrågor till pedagoger inom förskolan

Arbetade år: 0-5 5-10 10-15 15-20 20-25 25-30 över 30

1. Vad innebär begreppet; Barn i behov av särskilt stöd för dig?
2. Beskriv ett barn du mött i din verksamhet som du anser är ett barn i behov av särskilt stöd.
(Beskriv, behov och hinder).
3. Beskriv vilka insatser eller åtgärder du har sett eller gjort i relation till barn i behov av särskilt stöd?

HEJ

Vi är två studenter som läser vid Göteborgs universitet och specialpedagogiska programmet. Under vår sista termin som vi nu går läser vi kursen, Specialpedagogiskt examensarbete. I den kursen ingår det att skriva en uppsats på 15 högskolepoäng. Eftersom vi båda är förskollärare i grunden och har vår erfarenhet främst inom förskola men även inom särskola, skola och fritids så har vi valt att göra vår undersökning inom förskolan. Vår uppsats kommer att handla om hur det pratas om barn i behov av särskilt stöd inom förskolan. Vi kommer att utgå från en diskursiv ansats och som en del i vår undersökning vill vi att pedagoger, specialpedagoger och förskolechefer deltar i en enkätundersökning. Vi kommer att genomföra undersökningen inom några av XXXXXXXXXXXX förskolor.

Syfte med undersökningen är att studera hur barn i behov av särskilt stöd konstrueras i förskolan genom pedagoger, specialpedagoger och förskolechefers utsagor.

Vi skulle vilja komma i kontakt med några förskolenheter som kan tänka sig att delta i vår studie. Vår önskan är att få komma ut till er på ett APT eller liknande under februari eller början av mars och presentera oss och vårt syfte med undersökningen samt låta er (förskollärare, barnskötare och förskolechefer, specialpedagoger) genomföra vår enkät på plats. Det är några få frågor som ska besvaras i berättande form och vi räknar med att det går på ca 30 minuter. För att få en så hög svarsfrekvens som möjligt på våra enkäter vill vi gärna genomföra dem på plats. Hoppas att ni har möjlighet att låta oss komma ut till er verksamhet och få en del (30 min totalt) av er tid. När undersökningen är klar i början av juni så får ni alla som vill ta del av vår studie.

Hör av er till oss senast måndag den 9 februari om ni har möjlighet att låta oss genomföra studien hos er! Har ni frågor och funderingar så får ni gärna höra av er så snart som möjligt till någon av oss:
våra mailadresser

Vi är jättetacksamma om ni vill hjälpa oss!

Lisa Bang, Catarina Björk

Bilaga 3

Information till deltagare i vår studie.

- Presentation

Vilka vi är, vårt yrke och arbetserfarenhet.

Vad vi läser och hur långt vi kommit.

- Vår undersökning ”Hur talas det om barn i behov av särskilt stöd i dagens förskola. En diskursiv studie kring begreppet barn i behov av särskilt stöd.
- Syftet med vår undersökning är att studera hur barn i behov av särskilt stöd konstrueras i förskolan genom pedagoger, specialpedagoger och förskolechefers utsagor.
- Diskursiv ansats
- Diskurs beskrivs som “ett bestämt sätt att tala om och förstå världen” (Winther Jørgensen & Philips 2000 s.7.) Det betyder att vi kan inte prata om vår omvärld på ett neutralt sätt utan att vårt sätt att se på världen beror på vad vi bär med oss av erfarenheter och kunskaper från tidigare. Likaså är vi med att skapa och förändra vår omvärld genom hur vi pratar om den.

Vår studie består av att vi genomför en enkätundersökning i berättande form bland pedagoger inom förskolan, förskolechefer och specialpedagoger i en kommun och att vi genom textanalyser försöker att undersöka, tolka och förstå hur vi pratar om barn i behov av särskilt stöd. Det finns inget rätt svar på frågorna utan vi är intresserade av era berättelser.

Vi tittar inte på enskilda förskolor eller enskilda individer när vi gör våra textanalyser utan vi tittar på helheten inom förskolan. Vi kommer att dela upp vår undersöknings resultat utifrån de olika yrkeskategorierna som deltar i undersökningen.

Vi utgår från Vetenskapsrådets etiska principer

Informationskravet- De som berörs av studien skall informeras om studiens syfte och att det är frivilligt att delta i studien.

Samtyckeskravet- Deltagarna har rätt att själva bestämma över sin medverkan, hur mycket och hur länge.

Konfidentialitetskravet- Hänsyn till de medverkandes anonymitet. Vi kommer inte att skriva vilken kommun, vilka förskolor som deltagit eller vilka personer som besvarat våra enkäter.

Nyttjandekravet- Den information som samlats in får endast användas för forskningsändamålet.

Ni kommer nu att få besvara vår enkät som består av tre frågor. Tänk nu på att det inte finns något rätt eller fel svar på frågorna utan skriv era berättelser. Ni har 25 minuter på er, ca 8 minuter till varje fråga. Skriv det som kommer upp när ni läser frågorna.

Om allt går som planerat kommer vår undersökning att vara färdig i början av juni. Vi meddelar då era förskolechefer när, var och hur studien finns att läsa för er som är intresserade.

TACK FÖR ER MEDVERKAN! UTAN ER HADE DET INTE VARIT MÖJLIGT FÖR OSS ATT GENOMFÖRA VÅR UNDERSÖKNING!